1917
60
1977

მიხეილ შატროვი

ექვსი ივლისი

პიესა ორ ნაწილად

თარგმნა გურამ ბათიაშვილმა

მოქმედი პირნი

ლენინი — სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე
სვერდლოვი — სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე
ძერჟინსკი — სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თავმჯდომარე
ჩიჩერინი — საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარი
ლაცისი — სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე
პოდვოისკი — რესპუბლიკის უმაღლესი სამხედრო ინსპექციის თავმჯდომარე
ბონჩ-ბრუევიჩი — სახკომსაბჭოს საქმეთა მმართველი
გორბუნოვი — სახკომსაბჭოს მდივანი
დანიშევსკი — ბოლშევიკი, საბჭოების V ყრილობის დელეგატი
ბელენკი
ხრუსტალევი
— სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თანამშრომლები
ვაცეტისი — ლატვიური დივიზიის მეთაური
დარაჯი დიდ თეატრში
სპირიდონოვა
კამკოვი
კარელინი
საბლინი
ჩერეპანოვი
პროშიანი
გოლუბოვსკი
კოლეგაევი
— მემარცხენე ესერთა პარტიის ლიდერები
ალექსანდროვიჩი — სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე, მემარცხენე ესერი.
პოპოვი — სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის ცხენოსანთა პოლკის მეთაური, მემარცხენე ესერი.
ბლიუმკინი — სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის საიდუმლო განყოფილების გამგე, მემარცხენე ესერი.
ანდრეევი — ფოტოგრაფი, მემარცხენე ესერი
ალექსანდროვი — უკრაინის გლეხთა იატაკქვეშა ყრილობის წარმომადგენელი.
მეზღვაური
ულვაშიანი ჯარისკაცი
ჟურნალისტი
მირბახი — გერმანიის ელჩი
რიცლერი — გერმანიის საელჩოს მრჩეველი
მიულერი — გერმანიის საელჩოს სამხედრო ატაშე
საბჭოების V ყრილობის დელეგატები, ჯარისკაცები, მეზღვაურები

ნაწილი პირველი

1918 წლის 5 ივლისი

12 ს. და 20 წ.

დიდი თეატრის სცენა. წინა პლანზე დგას მძიმე, წითელ მაუდგადაფარებული პრეზიდიუმის მაგიდა. სცენის მთელ სიგანეზე უზარმაზარი წითელი ტრანსპარანტი ჩამოუშვიათ. მასზე წერია — „სრულიად რუსეთის მუშათა, გლეხთა, ჯარისკაცთა და კაზაკთა დეპუტატების საბჭოების V ყრილობა“. სცენის სიღრმეში ჰკიდია ლარინების კარმიდამოს სურათი ოპერა „ევგენი ონეგინიდან“.

ახლა შესვენებაა. პრეზიდიუმის ბევრი წევრი მიმოფანტულა. სცენაზე დელეგატები მიმოდიან. სცენის სიღრმეში ფიქრებში ჩაძირული ვლადიმერ ილიას ძე ლენინი დადის. რამდენიმეჯერ ბარათი გადასცეს, ლენინი ამ ბარათებს კითხულობს და ჯიბეში ინახავს. ზოგჯერ სცენის პირს მოადგება და ყურადღებით აკვირდება დარბაზს. მემარცხენე ესერთა ცენტრალური კომიტეტის წევრი მარია სპირიდონოვა პრეზიდიუმის მაგიდასთან ზის. იგი გაფაციცებული კითხულობს ქაღალდებს. დარბაზიდან მოისმის მობაასე ადამიანთა ზუზუნი.

მარჯვნიდან შემოდიან მემარცხენე ესერთა ცენტრალური კომიტეტის წევრი კამკოვი და ჩეკას თავმჯდომარის მოადგილე ლაცისი. ლაცისი და კამკოვი არავის აქცევენ ყურადღებას, მარჯვნიდან მარცხნივ მოდიან და ხმამაღლა კამათობენ.

კამკოვი. მიდით, მიდით და ჩაკოცნეთ ეგ თქვენი გრაფი მირბახი, გულში ჩაიკრით მკვლელი და პროვოკატორი! შეასრულეთ მისი ყოველი ბრძანება!

ლაცისი. თქვენ ჩინებულად შესცვალეთ მემარჯვენე ესერები და მენშევიკები, ზუსტად მათნაირად ლაპარაკობთ, ბოლოსდაბოლოს, გავიგეთ, რაც ყოფილან მემარცხენე ესერები!

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კამკოვი. არც ვაპირებთ ბოლშევიკების დაკრულზე ვიცეკვოთ. ბოლშევიკები რევოლუციას ჰყიდიან!

ლაცისი. თქვენ რა უფლებით ლაპარაკობთ რევოლუციაზე!

კამკოვი. დადგება დრო და გაგახსენებთ ამ სიტყვებს, ამხანაგო ლაცის! (კამკოვი აღშფოთებული აიქნევს ხელს და მიდის. ლაცისი ორკესტრის ორმოში ჩადის. ლენინი, სპირიდონოვა და სცენაზე მყოფი დანარჩენი პირები დუმილით გააყოლებენ მათ თვალს და თავთავიანთ საქმეს უბრუნდებიან. შემოდიან სვერდლოვი და ამერიკელი ჟურნალისტი).

სვერდლოვი. დიდი თეატრი ჰქვია, ადგილები კი ცოტაა. იქნებ აი, აქ მოვთავსდეთ, თორემ ვიდრე ჩვენ თავისუფალ ოთახს მოვნახავთ, შესვენებაც დამთავრდება.

ჟურნალისტი. რუსეთში ყველაფერი ორიგინალურია, პარლამენტის სხდომის დეკორაციაც კი! შარშან ეს დეკორაცია „ევგენი ონეგინში“ ვნახე. თუმცა, მას შემდეგ ბევრი რამ შეიცვალა.

სვერდლოვი. ძალიან მიხარია, ბატონო ჟურნალისტო, რომ თქვენც შეამჩნიეთ ეს ცვლილება.

ჟურნალისტი. ასეთია ჩემი პროფესია, ბატონო სვერდლოვ!

სვერდლოვი. თქვენს განკარგულებაში თითქმის ათი წუთია, მე მზად ვარ პასუხი გავცე თქვენს კითხვებს. გთხოვთ...

ჟურნალისტი. ხომ არ ინებებს აღმასრულებელი კომიტეტის ბატონი თავმჯდომარე მოკლედ გვიამბობს, რა დღეშია ახლა საბჭოთა რესპუბლიკა?

სვერდლოვი. მოკლედ შემიძლია მოგახსენოთ. წერეთ. ჩვენი როგორც საშინაო, ისე საერთაშორისო მდგომარეობა, მეტწილად ბრესტის ზავით განისაზღვრება. ამ ზავის მეოხებით გერმანიამ დაიკავა ნაწილი რაიონებისა, რომლებიც რუსეთის ყოფილ იმპერიას ეკუთვნოდა. ესენია: უკრაინა, ესტლანდია, ლატვია, ლიტვა. ჩვენ იძულებულნი ვართ ვიხადოთ დიდი კონტრიბუცია. ყველაფერი ეს თქვენთვის კარგადაა ცნობილი. ზოგიერთებს სურთ დაგვარღვევინონ ბრესტის ზავი და ომი გამოვუცხადოთ გერმანიას, მაგრამ ჩვენ მტკიცედ დავიცავთ შეთანხმებას. ამაოა ყოველი ჯურის პროვოკატორთა ცდა, ომში ვერ ჩაგვითრევენ, ეს არ მოხდება.

ჟურნალისტი. მაგრამ დღევანდელი კამათის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, საბჭოებში არიან ძალები, რომლებიც დაჟინებით მოითხოვენ შეთანხმების დარღვევას და გერმანიისთვის ომის გამოცხადებას.

სვერდლოვი. დიახ, არიან!

ჟურნალისტი. ამას მოითხოვს მემარცხენე ესერთა პარტია. ხომ ასეა? პარტია, რომელმაც ოქტომბრის რევოლუციისთანავე ბოლშევიკებთან ერთად კოალიციური მთავრობა შექმნა და მიწათმოქმედებისა და იუსტიციის მინისტრების მანდატებს ფლობდა, ხომ არაფერი მეშლება?

სვერდლოვი. დიახ, სახალხო კომისრები იყვნენ კოლეგაევი და შტეინბერგი, ამას გარდა, ამხანაგი მემარცხენე ესერები ყველა სახალხო კომისარიატის და საბჭოების პრეზიდიუმის წევრებიც გახდნენ.

ჟურნალისტი. რამ აიძულათ მემარცხენე ესერები სამთავრობო სავარძლები ოპოზიციის გაურანდავ სკამებზე გაეცვალათ?

სვერდლოვი. არ ეთანხმებიან ბრესტის ზავს.

ჟურნალისტი. ბატონო სვერდლოვ, თქვენს ყრილობაზე მემარცხენე ესერები მანდატთა მესამედს ფლობენ. ეს შთამაგონებელი და ანგარიშგასაწევი ძალაა. თქვენ როგორ ფიქრობთ?

სვერდლოვი. პარტიას, რომელიც თუნდაც ხმათა მესამედს ფლობს, უფლება არა აქვს ძალით მოახვიოს თავისი ნება დანარჩენ ორ მესამედს, თქვენ როგორ ფიქრობთ, ბატონო ჟურნალისტო?

ჟურნალისტი. ჩვენ როლები შევცვალეთ!

სვერდლოვი. თუ არ გინდათ, ნუ მიპასუხებთ.

ჟურნალისტი. მემარცხენე ესერები ამტკიცებენ: რუსი ხალხის ხსნის ერთადერთი გზა ომი არისო.

სვერდლოვი. რომელი რუსი ხალხის? რუსი მუშების? თუ რუსი გლეხების? რომელ რუს ხალხს უნდა ომი? მემარცხენე ესერები ბურჟუაზიული საზოგადოებრივი აზრის გამომხატველნი არიან. მათ აინტერესებთ კულაკობის აზრი, კულაკობა კი უკმაყოფილოა საბჭოთა ხელისუფლებისა. არა ბრესტის ზავის, არამედ ჩვენი სასურსათო პოლიტიკის გამო, მაგრამ არც იმავე კულაკობას, არც გლეხობას, — მე აღარაფერს ვამბობ მუშათა კლასზე — ომი არ უნდა, სიმართლე თუ გინდათ, სიმართლე ეს არის!

გორბუნოვი. (შემოდის). მაპატიეთ, იაკობ მიხეილის ძევ! თქვენ დაგვპირდით ბოლშევიკური ფრაქციის წევრებთან სურათს გადავიღებო, ყველანი თეატრის წინ გელოდებიან. შესვენება მთავრდება.

სვერდლოვი. გადაეცით, რომ ახლავე მოვალ.

გორბუნვი. კარგით, გელოდებით.

ჟურნალისტი. მე მინდა ინტერვიუ ვთხოვო მარია სპირიდონოვას. რას ფიქრობთ მასზე, როგორც მემარცხენე ესერთა პარტიის ლიდერზე და როგორც ადამიანზე?

სვერდლოვი. როგორც პარტიის ლიდერზე? მე მგონია, მასზე ზედგამოჭრილია დახასიათება, რომელიც ახლახან მემარცხენე ესერთა პარტიას მივეცი. რა უნდა გითხრათ, როგორც ადამიანზე? სამწუხაროდ, პოლიტიკური ბრძოლის დროს ასეთ რამეზე ფიქრის დრო აღარ გრჩება. ეჭვგარაშეა, რომ სპირიდონოვა გულწრფელი და მამაცი ადამიანია. თქვენ, ალბათ, იცით, — მან 1906 წელს ესროლა მეფის გენერალს, რომელმაც გლეხთა აჯანყების ჩაქრობისას სისასტიკით გამოიჩინა თავი. ჟანდარმებმა საძაგლად წაბილწეს სპირიდონოვა, ამას მოჰყვა ციხე და მეფის კატორღა.

ჟურნალისტი. ციხე და კატორღა, მგონი, არც თქვენ დაგკლებიათ!

სვერდლოვი. მხოლოდ თებერვლის რევოლუციამ გაანთავისუფლა იგი.

ჟურნალისტი. ხომ არ ფიქრობთ, რომ ასეთი ბიოგრაფიის ადამიანს შეუძლია მასების ბელადი გახდეს?

სვერდლოვი. არა, არ ვფიქრობ! იმისათვის, რომ ბელადი გახდე, რევოლუციონერის ბიოგრაფია არ კმარა. საჭიროა რაღაც უფრო დიდი. ბიოგრაფია შეცდომებისა და გზააბნეულობისაგან ვერ დაიცავს ადამიანს. მემარცხენე ესერთა ახლანდელი მოქმედება ამის საუკეთესო მაგალითია.

შემოდის ბლიუმკინი.

ჟურნალისტი. მადლობელი ვარ, ბატონო სვერდლოვ.

სვერდლოვი. ნახვამდის, წარმატებებს გისურვებთ.

ჟურნალისტი. ნახვამდის.

(სვერდლოვი გადის, ჟურნალისტი იწერს სვერდლოვის პასუხს. სპირიდონოვა ბლიუმკინთან მიდის).

სპირიდონოვა. ამხანაგო ბლიუმკინ, გუშინ პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სხდომა გვქონდა. გადაწყდა ბოლო მოვუღოთ ბრესტის ზავს! ამის გამო მიზანშეწონილად და შესაძლებლად ჩავთვალეთ ტერორისტული აქტების მოწყობა. გავიხსენოთ „ნაროდნაია ვოლია“! ამ მეთოდით უნდა მოვიცილოთ გერმანიის ოფიციალური წარმომადგენლები. პარტიამ შენ დაგავალა ამ საქმის შესრულება.

ბლიუმკინი. მადლობელი ვარ.

სპირიდონოვა. შენი გმირობა გამოაღვიძებს ხალხს, ისე როგორც „ნაროდნაია ვოლიამ“ გამოაღვიძა იგი. დაღლილი და მიძინებული რუსი ხალხი კვლავ ეკვეთება ოკუპანტებს. ეს მოძრაობა ბოლშევიკებს აიძულებთ გაასწორონ საბჭოთა ხელისუფლების გამრუდებული ხაზი და დაიწყონ განმათავისუფლებელი ომი. სახკომსაბჭოს შემადგენლობაში მხოლოდ მაშინ დავბრუნდებით, როცა ეს ხაზი გასწორდება. ჩვენი რევოლუციური ომი წარმოშობს მსოფლიო რევოლუციას, უამისოდ განწირულნი ვართ, ბლიუმკინ! ჩვენ ამ მოქმედებას არ განვიხილავთ, როგორც ბოლშევიკების წინააღმდეგ მიმართულ ბრძოლას, ჩვენ ვუპირისპირდებით სახკომსაბჭოს ახლანდელ პოლიტიკას.

ბლიუმკინი. მესმის.

სპირიდონოვა. ეს ერთი! მეორე — არ არის გამორიცხუ-

ლი, რომ ამ ტერორისტული აქტის შემდეგ ბოლშევიკებმა ჩვენი პარტიის წინააღმდეგ აგრესიული მოქმედება დაიწყონ. თუ ეს ასე მოხდა, იარაღით უნდა დავიცვათ ჩვენი პოზიციები.

ბლიუმკინი. იარაღით?

სპირიდონოვა. (მკაცრად). დიახ, ასე დავადგინეთ.

ბლიუმკინი. ეს მეტად სერიოზული საქმეა.

სპირიდონოვა. ცეკას სხდომაზე წამოაყენეს წინადადება ყრილობა დავიყოლიოთ და ეს საკითხი დემოკრატიული გზით გადავწყვიტოთო. ამ მოსაზრებას იმით ასაბუთებენ, რომ ბევრი ბოლშევიკი დელეგატი მერყეობს. მე არ ვიცი მერყეობენ თუ არა ბოლშევიკები, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ თავის პარტიას დაუჭერენ მხარს.

ბლიუმკინი. თუ სახელობით კენჭისყრას მოვაწყობთ?

სპირიდონოვა. ოთხას ხმაზე მეტს მაინც ვერ მოვაგროვებთ. მათ კი 750 ხმა ექნებათ. ჩვენ ვერ დავუშვებთ, რომ მსოფლიო რევოლუციის ბედი რუსული დემოკრატიის ყინიანობას შეეწიროს. მე ახლა შევეცდები კარგად შევაჯანჯღარო ყრილობა. შესვენების შემდეგ უკრაინელი ალექსანდროვი გამოდის, იგი შეამზადებს ნიადაგს, მერე კი მე გამოვალ. ბოლშევიკებისთვის ეს უკანასკნელი შანსია, რომ დაგვიჯერონ. ჩემს შემდეგ ლენინი ილაპარაკებს, მისი გამოსვლიდან გავიგებთ რა გზას დაადგნენ... ყოველივე ამის შემდეგ წახვალ „ნაციონალში“ და შენთვის განზადებულ პორტფელს შიიღებ.

ბლიუმკინი. მესმის.

სპირიდონოვა. ხვალ, ექვს ივლისს, დღის სამ საათზე! (ხელი გაუწოდა. მიდის).

ბლიუმკინი. მადლობელი ვარ, მარია ალექსანდროვნა, მე დარბაზში ვიქნები (სპირიდონოვას უახლოვდება ჟურნალისტი და გადასცემს თავის სავიზიტო ბარათს).

ჟურნალისტი. გამარჯობათ, ქალბატონო სპირიდონოვა, ხომ არ აცნობებდით ჩვენი გაზეთის მკითხველებს, თუ რას ფიქრობს თქვენი პარტია ომისა და მშვიდობის საკითხებზე!

სპირიდონოვა. წერეთ! ჩვენ გვინდა დაუყოვნებლივ დავიწყოთ ომი გერმანიის იმპერიალიზმთან, დაუყოვნებლივ შევებრძოლოთ რევოლუციის ჯალათებს — ვილჰელმებს, მირბახებს და ათას ძაღლსა და მამაძაღლს (ჟურნალისტი იწერს).

ბონჩ-ბრუევიჩი. (მიდის ლენინთან). ვლადიმერ ილიჩ, თეატრში ძალზე დაძაბული ატმოსფეროა. ესერები ჩვენებს ეკინკლავებიან, არაფერს არ ერიდებიან, ქუჩურ სიტყვებსაც კი, არც ჩვენები რჩებიან ვალში. ყოველ წუთს მოსალოდნელია ხელჩართული შეტაკება.

ლენინი. სპირიდონოვას გადაეცით გააფრთხილოს თავისი ამხანაგები. (ლენინი კიბის საფეხურზე მოთავსდა, იგი გამოსვლისათვის ემზადება. ბონჩ-ბრუევიჩი სპირიდონოვასთან მიდის).

ჟურნალისტი. (სპირიდონოვას პასუხს იწერს). და ათას ძაღლს და მამაძაღლს.

სპირიდონოვა. მალე სიტყვით გამოვალ და ჩვენი პოზიცია გასაგები გახდება თქვენთვის.

ჟურნალისტი. მადლობელი ვარ, ნახვამდის!

სპირიდონოვა. ნახვამდის (ჟურნალისტი მიდის).

ბონჩ-ბრუევიჩი. (სპირიდონოვასთან მიდის). მარია, თეატრში ატმოსფერო ძალზე დაიძაბა. თუ ასე გაგრძელდა, ჩხუბი გარდაუვალია. გთხოვ რაიმე უთხრა თქვენს ხალხს.

სპირიდონოვა. ჩვენი ბიჭები ნამდვილი რევოლუციონერები არიან. ბუნებრივია, არ უნდათ დაიოკონ თავიანთი გრძნობები.

ბონჩ-ბრუევიჩი. არ ვაპირებ კამათს იმაზე, თუ რა არის ნამდვილი რევოლუციონერობა, ეს ძალზე შორს წაგვიყვანს, თქვენ მემარცხენე ესერთა პარტიის ცეკას გავლენიანი წევრი ხართ და ამიტომ უნდა მიიღოთ ზომები, რათა თავიდან ავიცილოთ მოსალოდნელი უსიამოვნება.

სპირიდონოვა. კარგით, მე მოველაპარაკები ამხანაგებს. სხვათა შორის, ჯერ კიდევ დილით ვთხოვე სვერდლოვს შესვენების შემდეგ რიგგარეშე განცხადებისათვის სიტყვა მისცეს ალექსანდროვს. იმედი მაქვს, რაიმე სიურპრიზს არ შემოგვთავაზებთ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. შესვენების შემდეგ ალექსანდროვი გამოვა, მერე — შენ, ხოლო შენს შემდეგ — ვლადიმერ ილიჩი.

სპირიდონოვა. კარგი.

(სცენის სიღრმიდან გამოდის სვერდლოვი, მას მოჰყვებიან ბოლშევიკური ფრაქციის წევრები)

სვერდლოვი. ამხანაგებო, დროა დავიწყოთ! გთხოვთ დაიკავოთ თქვენი ადგილები (პრეზიდიუმის წევრი ბოლშევიკები და მემარცხენე ესერები პრეზიდიუმის მაგიდას მოუსხდებიან). ამხანაგებო, დაიკავეთ თქვენი ადგილები... ამხანაგებო, გთხოვთ დაბრძანდეთ... ვიწყებთ სხდომას. დაიკავეთ თქვენი ადგილები. განვაგრძობთ საბჭოების მეხუთე ყრილობის მუშაობას. რიგგარეშე განცხადებისათვის სიტყვა ეძლევა უკრაინის გლეხთა იატაკქვეშა ყრილობის წარმომადგენელს ამხანაგ ალექსანდროვს.

მთელი დარბაზის აპლოდისმენტები. ალექსანდროვი ტრიბუნასთან მიდის.

ალექსანდროვი. საბჭოების მეხუთე ყრილობის ამხანაგო დელეგატებო, მიიღეთ უკრაინის დაუმორჩილებელი გლეხობის იატაკქვეშა ყრილობის უმდაბლესი სალამი და მოწოდება, რომ დაგვეხმაროთ. საშინელ დღეში არიან თქვენი მოძმე უკრაინელები! თქვენ იცით, რომ ბრესტის ზავის მეოხებით უკრაინაში მოვიდნენ გერმანელები და დაამხეს საბჭოთა ხელისუფლება. ბურჟუაზიას აღუდგინეს ყველა უფლება, რომლებიც ჩვენმა ოქტომბრის რევოლუციამ ჩამოართვა. გერმანელები ხვრეტენ მიწათმოქმედების კომიტეტის წევრებს, აჯანყებულ გლეხებს. ისინი არ ინდობენ არც მოხუცებს, არც ქალებს და არც ბავშვებს. უკრაინაში ვერ ნახავთ კუთხეს, რომ ადამიანთა დასჯის მაუწყებელი ახალ-ახალი ფურცლები არ ფრიალებდეს. უკვე დახვრეტილია ათასობით ადამიანი, ათასები კი დახვრეტას ელოდებიან. აი, რა მისცა უკრაინას ბრესტის ზავმა. ამხანაგებო, უკრაინის მშრომელ გლეხობას და პროლეტარიატს შეუძლია ებრძოლოს თავის მტერს. ახლა უკრაინის ყოველ კუთხეში გაჩაღებულია უწმინდესი პარტიზანული ომი. უკრაინა იბრძვის, მაგრამ არათანაბარია ჩვენი ძალები, ამხანაგებო! სისხლისგან იცლება უკრაინა! ჩვენი ყრილობა სთხოვს სრულიად რუსეთის საბჭოების ყრილობას — გვიშველეთ, ძმებო! გვიშველეთ, თორემ მეტი აღარ შეგვიძლია!

(ტაში)

შეძახილი დარბაზიდან. ძირს ბრესტის ზავი!

შეძახილი დარბაზიდან. ამხანაგო ლენინ, მიეშველეთ უკრაინას!

შეძახილი დარბაზიდან. გაუმარჯოს უკრაინის მებრძოლ გლეხობას!

სპირიდონოვა. ბრესტ-ლიტოვსკის ყულფი ახრჩობს რუსულ რევოლუციას! ძირს ბრესტის ზავი!

შეძახილი დარბაზიდან. ძირს!

(ტაში, ხმაური, შეძახილები)

სვერდლოვი. (ხელი აწია). ამხანაგებო, გთხოვთ! მე ეჭვი არ მეპარება, რომ ეს ოვაციები და აპლოდისმენტები მეტწილად ეკუთვნის არა ორატორის სიტყვას, არამედ მთლიანად და სავსებით გამოხატავს ჩვენს დამოკიდებულებას უკრაინის მებრძოლი მუშათა კლასისა და გლეხობისადმი (დარბაზის მქუხარე ოვაციები), რაც შეეხება ბრესტის ზავს, მე მიმაჩნია, რომ ამ საკითხს გადაწყვეტს მიმდინარე ყრილობა და არა ზოგიერთი ამხანაგის თუნდაც გულწრფელი წამოძახილები. სიტყვა ეძლევა მემარცხენე ესერთა ფრაქციის წარმომადგენელს ამხანაგ მარია ალექსანდრეს ასულ სპირიდონოვას (მქუხარე ტაში. სპირიდონოვა ტრიბუნასთან მიდის).

სპირიდონოვა. ამხანაგებო, მემარცხენე რევოლუციური სოციალისტური პარტიის სახელით მე მინდა ვილაპარაკო იმ პუნქტზე, რომელშიც ჩვენ არ ვეთანხმებით ბოლშევიკებს. ბოლშევიკები მშვიდობის პოზიციებზე დგანან. ისინი წამოეგნენ სულისმოთქმის ლენინისეულ ანკესზე, ცეკვავენ ჯალათ მირბახის დაკრულზე და უნდათ გვებრძოლონ ჩვენ. ძალიან კარგი, ამხანაგებო! ჩვენ, მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის წევრები, რომლებიც მშრომელი გლეხობისა და პროლეტარიატის ავანგარდია, ვღებულობთ ბოლშევიკების ამ გამოწვევას, ჩვენ ვღებულობთ ამ გამოწვევას მთელი მსოფლიოს მშრომელთა თვალწინ, რადგან მსოფლიო ჩვენგან ელის შეურიგებლობას და არა მუხლებზე ჩოქვას, დიახ, ჩვენ ვღებულობთ ამხანაგი ბოლშევიკების ამ გამოწვევას! (ტაში დარბაზის იმ ნაწილიდან, რომელშიც მემარცხენე ესერები სხედან) ამხანაგებო, მე ვერა ვცნობ ლენინს, მე ვერ ვცნობ ხალხთა მასების რევოლუციურ ბელადს, რომელსაც ჰქონდა ერთი იდეა, ერთი მიზანი — რევოლუცია! ახლა ლენინი ცდილობს შეუთანხმდეს გერმანიის იმპერიალიზმს, ამასთან უბიწობაც შეინარჩუნოს და კაპიტალიც დააგროვოს. მე, ადამიანი, რომელიც აქამდე მჭიდროდ ვიყავი დაკავ-

შირებული ბოლშევიკებთან, მათთან ერთად ვიბრძოდი ბარიკადებზე და მათთან ერთად ვფიქრობდი დიდებული ბრძოლის დასასრულზე. ამაზე ვლაპარაკობ უდიდესი მწუხარებით და... (დარბაზში ხმაური) ამხანაგებო, ამხანაგო ბოლშევიკებო! მე გეკითხებით თქვენ — გესმით თუ არა რა ხდება? ჩვენ უკან ვიხევთ მძიმე ბრძოლაში, ჩვენს ხელში სულს ღაფავს დაჭრილი ამხანაგი, ნუთუ მტერს მივუგდებთ მას, რათა საკუთარი სიცოცხლე გადავირჩინოთ? სწორედ ასე იქცევა ბოლშევიკური მთავრობა. მან ჯალათებს მიუგდო უკრაინა, ლატვია, თავისუფლება, იდეალები, და, რაც მთავარია, რევოლუცია! და ახლა ბოლშევიკებს უნდათ პირში წყალჩაგუბებულნი შევცქეროდეთ მეგობართა დაღუპვას (დარბაზში ხმაური). ჩვენს ოჯახში მძარცველები შემოიჭრნენ, ხოცავენ ჩვენს ძმებს, ნამუსს ხდიან ჩვენს დებს, ჩვენ კი გვერდით ოთახში ვსხედვართ და განძრევისაც გვეშინია, რადგან საკუთარ ტყავს ვუფრთხილდებით. თუ ეს არის საბჭოთა მთავრობის პოზიცია, ჩვენ, მემარცხენე რევოლუციონერ სოციალისტებს არაფერი გვესაქმება ასეთ მთავრობასთან, ჩვენ ერთად ვერ ვივლით! (დარბაზში ერთმანეთში ირევა ყვირილი, აღშფოთება, ტაშისცემა, შეძახილები. მოისმის ხმები: „ძირს!“, „სირცხვილი!“, „გთხოვთ“, ლენინი ღრმა ყურადღებით უსმენს სპირიდონოვას).

სვერდლოვი. (პატარა ზარი დარეკა). მშვიდად, ამხანაგებო, თქვენს შეძახილებში ალარაფერი მესმის. ამხანაგებო, მე გთხოვთ პატივი სცეთ ჩვენს ყრილობას, გთხოვთ იყოთ ყურადღებით და დაიცვათ სიმშვიდე. (სპირიდონოვას) განაგრძეთ.

სპირიდონოვა. ჩვენი რევოლუციის ნაპერწკლები ოთხივ კუთხივ იფანტებიან მსოფლიო რევოლუციის უდიდესი კოცონის გასაჩაღებლად. მსოფლიოს ხალხები იმედით შემოგვყურებენ ჩვენ და ჩვენ უნდა განვუცხადოთ მოძმე უკრაინელებს, დაჩაგრულ ლატვიელ ძმებს, რომ ყველაფერს გავაკეთებთ მათთვის! უმჯობესია ბრძოლაში დავიღუპოთ, ვიდრე გულხელდაკრეფილნი შევცქეროდეთ იმას, რაც ხდება, მე მინდა მიმდინარე ყრილობას განვუცხადო: თუ კვლავაც გაგრძელდება გერმანელთა წინაშე კაპიტულაციის პოლიტიკა, თუ კვლავაც ასევე გაიყიდება სამშობლო, მუშათა კლასი, გლეხობა, მაშინ მე (ჩანთიდან ბრაუნინგს ამოიღებს და მაღლა აღმართავს) იმავე რევოლვერს, იმავე ყუმბარებს ავიღებ ხელში, რომლებმაც სამშობლოსა და რევოლუციის დაცვა შემაძლებინეს. (დარბაზი გაირინდა, სპირიდონოვა ამ სიჩუმეში სტოვებს ტრიბუნას და პრეზიდიუმის მაგიდასთან იკავებს თავის ადგილს. წუთიერი დაბნეულობა ჩაივლის და იქუხებს მემარცხენე ესერთა ძლიერი ოვაცია, მას ერთვის ბოლშევიკთა აღშფოთების შეძახილები, ლენინი სვერდლოვისაკენ გადაიხრება და რაღაცას ეუბნება. სვერდლოვი წამოდგება).

სვერდლოვი. უწინარეს ყოვლისა, უმორჩილესად გთხოვთ შეწყვიტოთ ხმაური ადგილებზე... ნუთუ არ დავამთავრებთ ყვირილს, ამხანაგებო? უმორჩილესად გთხოვთ შესწყვიტოთ ყოველგვარი ხმაური ადგილებზე. თუ ყრილობისადმი რაიმე პატივისცემა გაქვთ, უმორჩილესად გთხოვთ უფრო მკაფიოდ გამოხატოთ თქვენი გრძნობები, იქნება ეს აღშფოთებისა, თუ რისაც გნებავთ. სხვაგვარად ჩვენ ვერ გავიგებთ რა ხდება და რა გწადიათ. შევიკავოთ თავი, რათა ხელი არ შევუშალოთ ყრილობის მუშაობას. საანგარიშო სიტყვას წარმოსთქვამს სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ამხანაგი ლენინი (ოვაციები ისმის დარბაზის იმ ნაწილიდან, სადაც ბოლშევიკები სხედან. ლენინი მიდის ტრიბუნასთან, დგება მის გვერდით და ყურადღებით აცქერდება დარბაზს).

ლენინი. (თავშეკავებულად). ამხანაგებო, მიუხედავად იმისა, რომ ჩემს წინ გამოსული ორატორის სიტყვა ზოგან აღგზნებული იყო, ნება მომეცით სახალხო კომისართა საბჭოს სახელით შემოგთავაზოთ ჩემი ზოგადი მოხსენება, მოხსენებაში შევეხები მხოლოდ მთავარ, პრინციპული მნიშვნელობის საკითხებს ისე, როგორც ისინი ამას იმსახურებენ. მე თავს ავარიდებ პოლემიკას, რომლის ესოდენ დიდი მოსურნეც გახლავთ ჩემს წინ გამოსული ორატორი. თუმცა, უნდა გითხრათ, რომ ზოგიერთ საკითხში მაინც უნდა შევეკამათო მას. აქ გამოვიდა მარია ალექსანდრეს ასული სპირიდონოვა. არც მე, არც სხვას არა გვაქვს უფლება ეჭვი შევიტანოთ მარია ალექსანდრეს ასულის გულწრფელობასა და იდეისადმი ერთგულებაში, მაგრამ პოლიტიკაში გარდა მხურვალე გულისა, ფხიზელი გონებაც უნდა გქონდეს, თორემ შესაძლებელია ბრიყვი აღმოჩნდე. ამხანაგებო! თქვენ იცით, რომ წინა ყრილობის შემდეგ განვლილი პერიოდის მთავარი ფაქტორი ბრესტის ზავი გახლდათ. სწორედ იგი განსაზღვრავდა ჩვენს მდგომარეობას, სწორედ ბრესტის ზავმა შესცვალა ჩვენი ტაქტიკა, იგივე განსაზღვრავდა ჩვენს პოლიტიკას. ნება მომეცით უფრო დაწვრილებით გესაუბროთ ბრესტის ზავზე.

მრავალწლიანმა ომმა იარებით აავსო მთელი რუსეთის სხეული. მემამულეებმა, მეფეებმა და კაპიტალისტებმა მემკვიდრეობად ნანგრევებიღა დაგვიტოვეს. დღეს ჩვენი ხალხი სიკვდილისპირას მისულ ადამიანს ჰგავს. ჩვენს ახალგაზრდა რესპუბლიკას კონტრრევოლუციის, ამბოხისა და ბლოკადათა ცეცხლის რკალი არტყია რგოლად. ჯერ ფეხზე ვერ დავმდგარვართ და იძულებული ვართ უთანასწორო ბრძოლებში ჩავებათ. ჩვენ უნდა გავუმკლავდეთ ჩეხოსლოვაკელი თეთრების აჯანყებას, ჩრდილოეთიდან გვიტევენ ინგლისელები და ფრანგები. დონზე გენერალი კრასნოვი გვებრძვის. არ გვყოფნის პური, უფრო ზუსტად, პურის ნამცეციც კი არა გვაქვს. ამას მიუმატეთ ცოფის, ხოლერისა და ცინგის ეპიდემია და ბოლოს რვა გერმანული დივიზია, რომლებიც ჩვენს ზურგს უკან, აგერ ორშა-მოგილიოვის ხაზზე დგას და მზად არის მთელი ძალით დაგვაცხრეს თავს. და აი, სწორედ მაშინ, როცა ჩვენ ასეთ მძიმე დღეში ვართ, ამხანაგი სპირიდონოვა მოგვიწოდებს დავარღვიოთ ბრესტის ზავი. დიახ, ეს არის უსამართლო, სამარცხვინო, ბილწი, მაგრამ ჩვენთვის მაინც აუცილებელი ზავი. როდესაც აცხადებენ ჩვენი რევოლუციის წინაშე ორი დილემა დგას—ან ზავი, რომელიც რევოლუციის გაყიდვას ნიშნავს, ან წმინდათაწმინდა, კეთილშობილური რევოლუციური ომიო, სტყუიან. სტყუიან, რადგან ჩვენს წინაშე სულ სხვა დილემა დგას—ან მძიმე, დამამცირებელი ზავი, ან საბჭოთა ხელისუფლების დაღუპვა.

ყოველი რევოლუციის მთავარ საკითხად, მთავარ და საბოლოო კრიტერიუმად ერთი რამ ითვლება — რა მისცა ხალხს ამ რევოლუციამ? მშვიდობა და მიწა! აი, რა დავაწერეთ ჩვენ ოქტომბრის დროშებს, მაგრამ თუ დავუჯერებთ ესერებს, რომლებიც, თითქოსდა, გლეხების ინტერესებს გამოხატავენ, მხოლოდ და მხოლოდ სამ არშინ მიწას მივიღებთ გლეხებისათვის. მამარცხენე ესერები აცხადებენ ამისთვისაც მზად ვართო.

დიახ, დღეს ჩვენ უკან ვიხევთ, ეს მწარე და დამამცირებელი სიმართლეა, მაგრამ სხვა გამოსავალი ჩვენ არა გვაქვს. თავს ნუ მოვიტყუებთ, ნუ გავეხვევით ილუზიების ბურუსში — დღეს ომი საბჭოთა ხელისუფლების დაღუპვას ნიშნავს.

მსოფლიო რევოლუციის ბედი ჩვენთვის, ბოლშევიკებისთვის, არანაკლებ ძვირფასია, ვიდრე მემარცხენე ესერებისათვის. მე მჯერა, რომ შეიძლება ადამიანები გადაისროლო მსოფლიო რევოლუციის კოცონში, იმ კოცონში, რომელზეც სპირიდონოვა ლაპარაკობდა აქ, მაგრამ თავს ნებას მივცემ და გაგახსენებთ — ადამიანი ფიჩხი არ არის, რომ კოცონში შეუკეთო. რაც შეეხება მსოფლიო რევოლუციას, მის მოსამზადებლად ჩვენ უკვე ბევრი რამ გავაკეთეთ — ამ რევოლუციას მოამზადებს მთავარი და ერთადერთი დასაყრდენი ციხე-სიმაგრე. ეს არის ჩვენი სისხლით მონაპოვარი საბჭოების რესპუბლიკა. ეს ჩვენი ცოცხალი ბავშვია, მსოფლიოს სჯერა, რომ შევინარჩუნებთ და გავზრდით ამ ბავშვს, ჩვენთვის არ არსებობს ამაზე უფრო წმინდა ამოცანა (ბოლშევიკთა მქუხარე ტაში, ხმაური, შეძახილები).

1918 წლის ექვსი ივლისი
14 საათი და 45 წუთი

გერმანიის საელჩო მოსკოვში. მისაღებ ოთახში მაგიდა და რამდენიმე სავარძელი დგას. აქ ერთმანეთის წინაშე დგანან ბლიუმკინი, ჩეკას ყოფილი ფოტოგრაფი ანდრეევი და საელჩოს სამხედრო ატაშე მიულერი.

მიულერი. ბატონებო, სამწუხაროდ, უნდა მოგახსენოთ, რომ გერმანიის ელჩი გრაფი მირბახი ვერ მიგიღებთ.

ბლიუმკინი. ჩვენ სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის წარმომადგენლები ვართ.

მიულერი. ვიმეორებ, ბატონებო, გერმანიის ელჩი გრაფი მირბახი ვერ მიგიღებთ.

ბლიუმკინი. ჩვენ ვალდებულნი ვართ სასწრაფოდ შევხვდეთ ბატონ ელჩს გრაფ მირბახს. აი, მოწმობა, რომლის მიხედვითაც უფლება გვეძლევა ვისაუბროთ მასთან.

მიულერი. (კითხულობს). „მოწმობა. სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისია უფლებამოსილს ხდის მის წევრს იაკობ ბლიუმკინს და რევოლუციური ტრიბუნალის წარმომადგენელს ნიკოლოზ

ანდრეევს აწარმოონ მოლაპარაკება რუსეთის რესპუბლიკაში გერმანიის ელჩთან ბატონ მირბახთან. მოლაპარაკების თემა უშუალოდ ეხება ბატონ ელჩს. სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თავმჯდომარე ძერჟინსკი, მდივანი...“

ბლიუმკინი. ქსენოფონტოვი. იმედი მაქვს ძერჟინსკის გვარი თქვენთვის უცხო არ არის...

მიულერი. რასაკვირველია, რასაკვირველია... კარგით, მე ახლავე მოვახსენებ (გადის, ბლიუმკინი და ანდრეევი ოთახს ათვალიერებენ).

რიცლერი. (შემოდის მიულერთან ერთად). ბატონებო, გთხოვთ დაბრძანდეთ. მე გახლავართ საელჩოს პირველი მრჩეველი დოქტორი რიცლერი, ხოლო ეს საელჩოს სამხედრო ატაშე ბატონი მიულერი გახლავთ.

ბლიუმკინი. მე გახლავართ ჩეკას საიდუმლო განყოფილების უფროსი ბლიუმკინი, ხოლო ეს — რევოლუციური ტრიბუნალის წარმომადგენელი ანდრეევი. დავალებული გვაქვს დაუყოვნებლივ ვესაუბროთ ბატონ ელჩს საკითხზე, რომელიც პირადად მას ეხება.

რიცლერი. მე უფლებამოსილი ვარ ვაწარმოო საიდუმლო მოლაპარაკებაც.

ბლიუმკინი. (დაბეჯითებით). არა, არა, ჩვენ მხოლოდ და მხოლოდ ბატონ ელჩთან, გრაფ მირბახთან ვისაუბრებთ. საქმე ეხება მის ნათესავს გრაფ რობერტ მირბახს, რომელიც ჩეკამ დააპატიმრა, რადგან ბრალად ედება შპიონაჟი. ნება მომეცით ყველაფერი დაუყოვნებლივ მოვახსენოთ გრაფს.

რიცლერი. (მიულერს). Sie sind erstaunlich hartnäckig.[1]

მიულერი. Deshald eben belästige ich Sie.[2]

რიცლერი. დაგაკმაყოფილებთ თუ არა გრაფ მირბახის წერილობითი დასტური, რომ მე უფლებამოსილი ვარ საიდუმლო მოლაპარაკებაზეც?.

ბლიუმკინი. არა, არ დაგვაკმაყოფილებს.

რიცლერი. არ დაგაკმაყოფილებთ. კარგით. ერთი წუთით მოითმინეთ, ახლავე მოვახსენებ (გადის).

(მდუმარე ბლიუმკინი და ანდრეევი სავარძლებში სხედან, მომქანცველად იწელება დრო. შემოდიან გრაფი მირბახი და რიცლერი. ყველანი დგებიან).

მირბახი. (მშრალად). გამარჯობათ, რით შემიძლია გემსახუროთ?

ბლიუმკინი. (ჩანთიდან ქაღალდების დასტა ამოიღო). საქმე ეხება თქვენი ოჯახის წევრს გრაფ რობერტ მირბახს.

მირბახი. არაფერი საერთო არა მაქვს ბატონ რობერტ მირბახთან.

ბლიუმკინი. (დაბეჯითებით). ჩვენ კი სულ სხვა ცნობები მოგვეპოვება. დაპატიმრებული მირბახი ამტკიცებს, რომ თქვენი ოჯახის უნგრულ შტოს განეკუთვნება. დაპატიმრებულს ბრალად ედება შპიონაჟი გერმანიის სასარგებლოდ. რობერტ მირბახს შუამდგომლობას უწევს დანიის გენერალური საკონსულო. ნება მომეცით გაგაცნოთ დოკუმენტები.

მირბახი. გთხოვთ დაბრძანდეთ, ბატონებო! (ქაღალდები გადაათვალიერა და რიცლერს გადასცა.) გაკსტაუზენის ხელმოწერაა.

ბლიუმკინი. როგორც თვითონვე ხედავთ, საკითხი მეტად მწვავედ დგას. ამ დღეებში გაიმართება რევოლუციური ტრიბუნალის სხდომა.

რიცლერი. Unmöglich sich mit ihnen in Gespräche einzulassen[3].

მირბახი. Was schlagen Sie vor?[4]

რიცლერი. ამ საკითხზე პასუხის გაცემა საგარეო საქმეთა სახალხო კომისრის ჩიჩერინის საშუალებით შეგვიძლია.

მირბახი. Ausgezeichnete Idee[5].

(წამოდგა, რითაც სტუმრებს ანიშნა აუდიენცია დამთავრებულიაო).

ანდრეევი. (მირბახს). იქნებ ბატონ ელჩს აინტერესებს, თუ რა ზომებს მიიღებს რევოლუციური ტრიბუნალი გრაფ რობერტ მირბახის მიმართ?

მირბახი. უსათუოდ, ნამდვილად მაინტერესებს...

ბლიუმკინი. ახლავე გაჩვენებთ.

(ბლიუმკინმა ჩანთაში ჩაჰყო ხელი. რევოლვერი ამოიღო და ჯერ მირბახს, ხოლო შემდეგ რიცლერსა და მიულერს ესროლა, მაგრამ მღელვარებისაგან ვერც ერთს ვერ მოარტყა, რიცლერი და მიულერი ინსტინქტურად იატაკზე დაეცნენ, მირბახი კი კარისკენ გაიქცა. ბლიუმკინი ესვრის და თავში მოარტყამს. მირბახმა კეფაზე წაივლო ხელი. მისაღებიდან გარბის, ბლიუმკინი მისდევს, თან ჩანთიდან ყუმბარას იღებს, კარებში ჩადგება და მირბახს ფეხებში ესვრის ყუმბარას. ძლიერმა აფეთქებამ ბლიუმკინიც უკან გადმოისროლა. ფანჯრის მინების მსხვრევის ხმა. ანდრეევი და ბლიუმკინი გარბიან, ყვირილი, სროლა).

მიულერი. Er ist tot! Er ist tot![6]

15 საათი და 05 წუთი.

(ლენინის კაბინეტი კრემლში. ლენინი მაყურებელთა დარბაზისკენ ზურგშექცეული დგას, საომარ მოქმედებათა რუკას აკვირდება. რუკაზე ფრონტის ხაზია, ფრონტის წრე მოსკოვთან ვიწროვდება. შემორბის აღელვებული ბონჩ-ბრუევიჩი).

ბონჩ-ბრუევიჩი. ვლადიმერ ილიჩ! მირბახი მოჰკლეს, ესესაა ყუმბარით მოკლეს მირბახი! ჩიჩერინმა გვაცნობა. მკვლელები მიიმალნენ.

ლენინი. ვინ არიან მკვლელები? თეთრგვარდიელები? ანარქისტები?

ბონჩ-ბრუევიჩი. ჯერ არაფერი ვიცით.

ლენინი. (დუმილის შემდეგ). ყოველნაირად ცდილობენ ომში ჩაგვითრიონ (ტელეფონის ყურმილს აიღებს). ძერჟინსკის სთხოვეთ, სასწრაფოდ! ფელიქს ედმუნდის ძევ, იცით თუ არა, რომ ეს-ესაა ყუმბარით მოკლეს მირბახი. მკვლელები მიიმალნენ. დიახ, ასეა. მე გთხოვთ სასწრაფოდ გამოიძიოთ ეს საქმე. სასწრაფოდ! კარგით, დამირეკეთ, არსად არ გავდივარ (ყურმილი დასდო.). ვლადიმერ დიმიტრის ძევ, თქვენ კი გთხოვთ ახლავე გაემგზავროთ საელჩოში და მიიღოთ ყველა საჭირო ზომა გერმანელების დასაცავად. დამირეკეთ და ყველაფერი მაცნობეთ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. კარგით! (ლენინი ფეხზე მდგარი წერს ტელეფონოგრამას, ბონჩ-ბრუევიჩი იღებს ტელეფონის ყურმილს). კრემლის კომენდანტი! ამხანაგო მალკოვ, გელაპარაკებით ბონჩ-ბრუევიჩი. კრემლში სასწრაფოდ გამოაცხადეთ საბრძოლო განგაში! მსროლელთა ასეული ახლავე ავტომობილით გამოგზავნეთ კრემლის საკომენდანტო მმართველობის სახლისაკენ, მე წავიყვან. ყველა კართან გაძლიერებული დაცვა დააყენეთ! სახკომსაბჭოს შენობაში შეამოწმეთ მთელი შიდა დაცვა. არსად გახვიდეთ.

ლენინი. (ყურმილში) გამოგზავნეთ სტენოგრაფისტი.

ბონჩ-ბრუევიჩი. მირბახი მოჰკლეს. (ყურმილი დადო და გავიდა)

ლენინი. გთხოვთ ჩაიწეროთ: „ყველა რაიონულ კომიტეტს, დეპუტატთა ყოველ რაიონულ საბჭოს, წითელი არმიის ყველა შტაბს. დაახლოებით დღის სამ საათზე გერმანელთა საელჩოში ყუმბარით მოჰკლეს მირბახი. ეს საქმე მონარქისტებმა, ან იმ პროვოკატორებმა ჩაიდინეს, რომლებსაც სურთ ომში ჩაითრიონ რუსეთი და ამით სამსახური გაუწიონ ჩეხოსლოვაკელთა მომსყიდველ ინგლისელ და ფრანგ კაპიტალისტებს. მობილიზებული იქნას... რაო? უკაცრავად, ჩაიწერეთ? (უფრო ნელა კარნახობს.) „დამნაშავეთა შესაპყრობად თავი მოვუყაროთ მთელს ჩვენს ძალებს, ფეხზე დადგეს ყველა (შემოდის სვერდლოვი, მაგიდას მიუჯდა). გააჩერეთ ყველა ავტომობილი, შეუმოწმებელი არ დასტოვოთ მათი არცერთი ნაწილი. სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ულიანოვ-ლენინი“. დიახ, დიახ, სასწრაფოდ გადაეცით. მადლობელი ვარ (აიღებს შინაგანი ტელეფონის ყურმილს.) ჩიჩერინი კიდევ არ მოსულა? გამოჩნდება თუ არა, მაცნობეთ.

---

[1] საოცრად ჯიუტნი არიან.
[2] მაგიტომაც შეგაწუხეთ.
[3] ამათთან საუბარი შეუძლებელია!
[4] როგორი იქნება თქვენი წინადადება?
[5] შესანიშნავი აზრია!

[6] მოგვიკლეს! მოგვიკლეს!

სვერდლოვი. (სიცილით). როგორც ჩანს, სახკომსაბჭოდან ისევ რევკომებზე გადასვლა მოგვიწევს.

ტელეფონის მკვეთრი ზარი.

ლენინი. გისმენთ (სვერდლოვს). ძერჟინსკია. მემარცხენე ესერები? უფრო ზუსტად ვთქვათ — რა ხალხი იყო? (სვერდლოვს) მანქანის ნომრის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, მემარცხენე ესერების ნახელავი უნდა იყოსო (ყურმილში.) საჭიროა გაირკვეს მკვლელი მარტო მოქმედებდა თუ ცეკას დავალებით. ამის გარკვევა უაღრესად საჭიროა (სვერდლოვს) არ იცის. (ყურმილში) გასაგებია. აჰა, მანდატებიც წარმოადგინეს? გელოდებით, არსად არ გავდივარ. (ყურმილს დასდებს) მემარცხენე ესერები ყოფილან. ჩიჩერინი სადღაა?

სვერდლოვი. უეჭველია, ეს აქცია ცენტრალური კომიტეტის დავალებით ჩატარდა, მაგრამ ასეც რომ არ იყოს, ყველაფერი შედეგია იმ ისტერიკისა, რომელიც ყრილობაზე მოაწყეს ესერებმა.

ლენინი. ეს უკვე აღარ არის ბოლშევიკებისა და ესერების პატარ-პატარა კინკლაობა. ეს სერიოზული განხეთქილებაა. (ტელეფონის ზარი, ყურმილში.) მოვიდა? ძალიან კარგი!

სვერდლოვი. ვინ მოვიდა? ჩიჩერინი?

ლენინი. დიახ, ჩიჩერინი.

ჩიჩერინი. (შემოდის). ვლადიმერ ილიჩ, ეს პროვოკაციაა!

ლენინი. კარგად, ჩინებულად მოფიქრებული პროვოკაციაა. ორი კურდღელი დაიჭირეს ერთდროულად — მოკლეს მირბახი, კაცი, რომელიც რუსეთს არ უყვარდა, თანაც გერმანიას ისე აჩვენეს, თითქოს ეს საქმე ჩვენი გაკეთებულია. მკვლელებს საბჭოთა ხელისუფლების მანდატები ჰქონდათ ხელთ და მოქმედებდნენ, როგორც ჩვენი წარმომადგენლები. გიორგი ვასილის ძევ, საჭიროა რაიმე ვიღონოთ, რომ გერმანიის საელჩომ ეს ამბავი მიზანშეწონილად მოახსენოს ბერლინს, თორემ სამხედრო კონფლიქტი გარდაუვალია.

ჩიჩერინი. განსაკუთრებით იმასაც თუ გავითვალისწინებთ, რომ მირბახი თავის მთავრობას მუდამ ერთსა და იგივეს მოახსენებდა — რუსები უძლურნი არიანო.

ლენინი. და ერთი პატარა დარტყმა საკმარისია, რომ რუსებისაგან აღარაფერი დარჩესო.

ჩიჩერინი. მე მოველაპარაკები რიცლერს.

ლენინი. მოელაპარაკეთ. დაუყოვნებლივ უდეპეშეთ ბერლინში, ჩვენს საელჩოში იოფეს, ახლავე გამოცხადდეს საგარეო საქმეთა სამინისტროში და გადასცეს ჩვენი ბოდიში და სამძიმარი. განაცხადოს, რომ მთავრობას არავითარი კავშირი არა აქვს ამ მკვლელობასთან, რომ ჩვენ ყოველ ღონეს ვხმარობთ ამ აღმაშფოთებელი შემთხვევის გამოსაძიებლად, რომ დამნაშავეებს უსათუოდ ვიპოვით და გავასამართლებთ. ყველა ზომა უნდა ვიხმაროთ, რომ გერმანელებმა ეს პროვოკაცია თავის სასარგებლოდ არ გამოიყენონ.

სვერდლოვი. თუ მოინდომეს, გამოიყენებენ კიდეც. ძალიან ახლოს დგანან მოსკოვთან.

ლენინი. ეს მართალია, მაგრამ ჩვენ მაინც არ უნდა...

(უცებ ორივე ტელეფონი აწკრიალდა, ლენინი და სვერდლოვი ყურმილებს დასწვდებიან. ერთდროულად ლაპარაკობენ)

სვერდლოვი. სვერდლოვი გისმენთ.

ლენინი. დიახ... მე ვარ... დაუკავშირდით მურალოვს?

სვერდლოვი. არა. ყრილობაზე ახლა შესვენებაა...

ლენინი. კარგით... აუცილებლად... მიმართეთ პოდვოისკის.

სვერდლოვი. დიახ, დიახ, თანახმა ვარ.

ლენინი. კატეგორიული წინააღმდეგი ვარ! (ყურმილი დადო).

სვერდოვი. შემაგვიანდება. (ყურმილი დასდო).

ჩიჩერინი. ვლადიმერ ილიჩ, საჭიროა საელჩოში მისვლა და სამძიმრის გამოცხადება.

ლენინი. წაბრძანდით. ნუღარ აყოვნებთ.

ჩიჩერინი. არა, იქ უნდა წავიდეთ თქვენ, იაკობ მიხეილის ძე და მე.

ლენინი. (შეწუხებული). და მე უნდა ვილაპარაკო?

ჩიჩერინი. დიახ, შესაძლოა ჩვენმა მისვლამ და თქვენმა განცხადებამ შეარბილოს საელჩოს მოხსენება ბერლინისადმი.

ლენინი. მე უკვე გავიფიქრე რა უნდა ვთქვა და რასაკვირველია, ყველაფერი ავურიე. მინდოდა მეთქვა მიტლეიდ—სამწუხაროამეთქი, სინამდვილეში კი უნდა ვთქვა ბითლეიდ—თანაგიგრძნობთმეთქი. კიდევ რას ამბობენ ასეთ დროს?

ჩიჩერინი. საჭიროა ითქვას, რომ ჩვენი მთავრობა არაფერ შუაშია, უნდა აღვუთქვათ, რომ ყველაფერს მთელი სიმკაცრით გამოვიძიებთ. ჩვენ კი მოვამზადებთ და სახკომსაბჭოს ბლანკით გავავრცელებთ მთავრობის განცხადების ტექსტს.

(პაუზა. ლენინმა საწერი მაგიდის უჯრა გამოაღო. ბრაუნინგი ამოიღო, გასინჯა დატენილი არის თუ არაო და ჯიბეში ჩაიდო)

ლენინი. საძაგლობაა თავის ყოველგვარი დამცირება, ასეთი რამ კი — განსაკუთრებით. მომავალში ბოდიშები იმან იხადოს, ვინც ტყვიას გაისვრის. ახლა კი წავიდეთ.

15 საათი და 35 წუთი.

(გერმანიის საელჩო. მისაღები, ეზოს ერთი ნაწილი. შემოდის ბონჩ-ბრუევიჩი, მის შესახვედრად გაემართება მიულერი)

ბონჩ-ბრუევიჩი. მე სახკომსაბჭოს საქმეთა მმართველი ბონჩ-ბრუევიჩი გახლავართ.

მიულერი. აღარ არის, მოგვიკლეს, ორი კაცი მოვიდა, გრაფი ძალიან კეთილია, უარი ვეღარ უთხრა... იგი ყველას ღებულობს... გამოვიდა... ლაპარაკობდნენ... ყველაფერი ისე წყნარად და სასიამოვნოდ მიდიოდა... და უცებ სროლა!... მერე ყუმბარაც...

ბონჩ-ბრუევიჩი. ვინ იცავდა საელჩოს, თქვენი ხალხი?

მიულერი. კი... კი... ყველა ჩვენი იყო... ამას არავინ ელოდა...

ბონჩ-ბრუევიჩი. დაცვას კარგად იცნობთ?

მიულერი. ვიცნობთ, ყველა ჩვენიანია... ყველა სანდოა...

ბონჩ-ბრუევიჩი. ჩვენი ხალხი ხომ არ ყოფილა აქ?

მიულერი. არა, არ ყოფილან.

ბონჩ-ბრუევიჩი. გმადლობთ (შედის ოთახში, სადაც მირბახი მოჰკლეს, შემოდის ძერჟინსკი. იგი არავის არ აქცევს ყურადღებას, განაგრძობს შენობის საგულდაგულო დათვალიერებას. მიდის ჩანთასთან, რომელიც ბლიუმკინს დარჩა. ჩანთიდან ამოიღებს ყუმბარას, რევოლვერს, ქაღალდებს. მერე ყველაფერს უკანვე ჩაალაგებს და ჩანთას გადასცემს სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თანამშრომელს ხრუსტალევს, რომელიც ახლახან შემოვიდა მისაღებში. შემორბის რიცლერი, იგი რაღაც ქაღალდს ატრიალებს ხელში).

რიცლერი. (ყვირის). ამაზე რაღას იტყვით, ბატონო ძერჟინსკი! აქ თქვენი ხელისმოწერაა. თქვენი მთავრობა პასუხს აგებს ამაზე!

ძერჟინსკი. (რიცლერს ბლიუმკინის პირადობის მოწმობა გამოართვა, დააკვირდა). ჩემი და ქსენოფონტოვის ხელმოწერა ყალბია. (მოწმობას ბლუზის ჯიბეში შეინახავს).

ბონჩ-ბრუევიჩი. (შემოდის). ბატონო რიცლერ, ახლა აქ მოვლენ სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე ულიანოვ-ლენინი, სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის თავმჯდომარე სვერდლოვი და საგარეო საქმეთა სახალხო კომისარი ჩიჩერინი.

რიცლერი. მადლობელი ვარ ინფორმაციისათვის. წამოდით, მიულერ! (გადის მიულერთან ერთად)

ძერჟინსკი. (სავარძელში ჩაჯდა). ნეტავი რა ხდება?

ბონჩ-ბრუევიჩი. მაგას რატომ ამბობთ?

ძერჟინსკი. ჩვენთან ვრეკავ და ყურმილს არავინ იღებს, მერე ვიღაცამ აიღო ყურმილი, ალექსანდროვიჩს დაუძახეთ-მეთქი, მაგრამ ალექსანდროვიჩი არსად ჩანს, არც სხვები ჩანან, რაღაც არეულობაა... მემარცხენე ესერები რაღაც... (ბლიუმკინის მანდატი ბონჩ-ბრუევიჩს მიაწოდა)

ბონჩ-ბრუევიჩი. ხელმოწერა ნამდვილად თქვენია?

ძერჟინსკი. არა.

ბონჩ-ბრუევიჩი. გასაგებია.

ძერჟინსკი. ბლიუმკინი ესერია, მაგრამ მე მაინც მგონია, რომ იგი საკუთარი ინიციატივით მოქმედებდა. პარტიაზე ეჭვის მიტანა გამორიცხულია... არა, ეს შეუძლებელია.

ბონჩ-ბრუევიჩი. ყრილობაზე მეტისმეტად ცხარობდნენ.

(შემოდის საბჭოთა მთავრობის დელეგაცია: ლენინი, სვერდლოვი, ჩიჩერინი)

ძერჟინსკი. (ლენინს). მკვლელი გახლავთ მემარცხენე ესერი, სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის თანამშრომელი იაკობ ბლიუმკინი. აი, ამ მანდატით გამოცხადდა (მანდატი გადასცა).

ლენინი. (კითხულობს). გასაგებია (ჩიჩერინს). რასაკვირველია, ბერლინს აცნობებენ, რომ მკვლელობაში ჩვენცა ვართ გარეული. მოწმობაზე ძერჟინსკის ხელმოწერაა.

ძერჟინსკი. (აფეთქდა). ეს ხელმოწერა ყალბია!

ლენინი. (პირქუშად). ბეჭედი, რომელიც ამ დოკუმენტს ამშვენებს? (ძერჟინსკიმ ხელებილა გაშალა). სუფთა ნამუშევარია, ასეთ საქმეზე დილეტანტს არ გამოგზავნიდნენ.

ბელენკი. (შემორბის აღელვებული). ფელიქს ედმუნდის ძევ, ბლიუმკინი პოპოვის რაზმშია. რაზმიც და პოპოვიც უარს აცხადებენ თქვენი განკარგულებების შესრულებაზე.

ძერჟინსკი. რაო?!

ბელენკი. იქიდან მოვრბივარ, ძლივს გამოვაღწიე, ლამის დამაპატიმრეს.

ძერჟინსკი. ჩვენს სამხედრო ნაწილები ურჩობენ? სისულელეა, ახლავე წავალ და ყველაფერს გავარკვევ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. არაფრით არ შეიძლება თქვენი იქ წასვლა. სახიფათოა!

სვერდლოვი. მე კი მგონია, რომ ფელიქსი უნდა წავიდეს, მივა და ყველაფერი რიგზე იქნება.

ბელენკი. ჩვენს თანამშრომელი მემარცხენე ესერები სადღაც გაქრნენ, ალექსანდროვიჩმა სალაროც თან წაიღო. შიგ 150 ათასი მანეთი იყო.

ლენინი. ალექსანდროვიჩი ვინ არის?

ძერჟინსკი. ჩემი მოადგილე.

ლენინი. დიახ, ამხანაგებო, მირბახის მკვლელობა მხოლოდ პირველი ნაბიჯი იყო. ახლა მჟღავნდება მოქმედების მთელი გეგმა. ფელიქს ედმუნდის ძევ, მე მგონია, ბონჩ-ბრუევიჩი მართალია, უაზრობაა ახლა თქვენი იქ წასვლა. ყველაფერს სჯობია მსროლელთა რაზმი გაგზავნოთ.

ძერჟინსკი. (ნერვიულად). ჩეკას მუშაობაზე პარტიისა და მთავრობის წინაშე პასუხს მე ვაგებ, ამიტომ მე არ შემიძლია...

ლენინი. თქვენ უკეთ მოგეხსენებათ.

ძერჟინსკი. მივდივარ (გადის).

ლენინი. თავს გაუფრთხილდით, ფელიქს ედმუნდის ძევ!

ძერჟინსკი. (ბელენკისა და ხრუსტალევს). წავიდეთ, ამხანაგებო! (გადიან. შემოდიან გერმანიის წარმომადგენლები რიცლერი და მიულერი. თავის მსუბუქი დაქნევით მიესალმებიან დამხვდურთ. სამარისებური სიჩუმე).

ჩიჩერინი. Den Text der Regierungserklärung verlautbart der Vorsitzende des Rats der Volkskommissaren Uljanov-Lenin[7].

ლენინი. (საქაღალდე არც გახსნა, ძალიან აწუხებს ასეთი დამამცირებელი საქციელი — ლაპარაკობს ხმადაბლა, ყრუდ, რაც იმის მაჩვენებელია, რომ უაღრესად ღელავს) Der Sowjet der Volkskomissaren äußert seine Enrüstung anläßlich des Vorfalls innerhald des Gebäudes der Botschaft, wo der Sowjet der Volkskommissaren leider keine Möglichkeit hatte, der deutschen Vertretung zu Hilfe zu kommen. Der Sowjet der Volkskommissaren und das allrussische zentrale Exekutivkomitée bezeigen ihr tiefes Beileid und Mitleid anläßlich des tragischen Todes des deutschen Botschafters Grafen Mirbachs.

Dieser Fall wird unverzüglich intersucht und die Schuldigen werden gesetzmäßig bestraft[8].

რიცლერი. Ich informiere unverzüglich meine Regierung über Ihre Erklärung. Muler, übersetzen Sie[9].

სვერდლოვი. (რიცლერს აწყვეტინებს). ich danke Ihnen, Herr Rizler... wir haben Sie ausgezeichnet verstanden[10].

7 მთავრობის განცხადების ტექსტს წაიკითხავს სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე ულიანოვ-ლენინი.

8 სახალხო კომისართა საბჭო გამოსთქვამს თავის გულისწყრომას და იხდის ბოდიშს იმის გამო, რაც მოხდა საელჩოს შენობაში, სამწუხაროდ, სახალხო კომისართა საბჭო უძლური იყო დახმარებოდა გერმანიის წარმომადგენლობას შენობის შიგნით. სახალხო კომისართა საბჭო და სრულიად რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი გამოსთქვამენ ღრმა გულისტკივილს და თანაგრძნობას გერმანიის ელჩის გრაფ მირბახის ტრაგიკული სიკვდილის გამო. სათანადო ორგანოები ამ საქმეს დაუყოვნებლივ გამოიძიებენ და დამნაშავენი მიიღებენ კანონიერ სასჯელს.

9 თქვენი განცხადების თაობაზე დაუყოვნებლივ ვაცნობებ ჩემს მთავრობას. უთარგმნეთ, მიულერ.

10 მადლობელი ვარ, ბატონო რიცლერ. ჩვენ ყველაფერი გავიგეთ.

ეროვნული

ტრეხსვიატიტელსკის შესახვევი. სახლი, რომელშიც სავა მოროზოვი ცხოვრობდა. აქ დაბანაკებულია სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის ცხენოსანთა პოლკის მეთაური პოპოვი. სხედან მეზღვაურები და ჯარისკაცები. დარბაზში შემოდის ძერჟინსკი. მას ახლავს ბელენკი და ხრუსტალევი.

ძერჟინსკი. გამარჯობათ, ამხანაგებო!
(ჯარისკაცები და მეზღვაურები ფეხზე წამოიჭრებიან).

ხმები. გამარჯობათ, ამხანაგო ძერჟინსკი!
გამარჯობათ, ფელიქს ედმუნდის ძევ!

ძერჟინსკი. ეს რა დღესასწაული გაგიმართავთ აქ, რა დროშები და ლოზუნგები გამოგიფენიათ?!

ულვაშიანი ჯარისკაცი. მირბახი მოვკალით.

ძერჟინსკი. მერე რა მოხდა?

ულვაშიანი ჯარისკაცი. იმ სისხლისმსმელისაგან განთავისუფლებას ვზეიმობთ, ამხან...

ძერჟინსკი. გასაგებია. პოპოვი მოვიდეს, სწრაფად! (მიდის ტელეფონთან; იღებს ყურმილს.) ჩეკას კომენდატურაა? ძერჟინსკი ვარ... ალექსანდროვიჩი როგორც კი გამოჩნდება, სასწრაფოდ დამირეკოს. პოპოვთან ვარ.

დარბაზში შემოდის პოპოვი

პოპოვი. (ნერვიულობს). გამარჯობათ, ფელიქს ედმუნდის ძევ!

ძერჟინსკი. სად არის ბლიუმკინი?

პოპოვი. არ ვიცი, ფელიქს ედმუნდის ძევ, აქ იყო, მე თვითონ ველაპარაკე, თავს ცუდად გრძნობდა, ფეხი ასტკივდა, ეტლი დაიქირავა და სადღაც წავიდა, მგონი, ჰოსპიტალში.

ძერჟინსკი. მომეცით რევოლუციონერის პატიოსანი სიტყვა, რომ არ იცით, სად არის ბლიუმკინი.

პოპოვი. სიტყვას გაძლევთ, ფელიქს ედმუნდის ძევ, რომ მე მართლა არ ვიცი აქ არის თუ არა იგი... არ ვიცი, არა, არ ვიცი...

ძერჟინსკი. ვიდრე მოიტყუებდეთ, ტყუილის თქმა უნდა ისწავლოთ, პოპოვ! შეიხსენით იარაღი და მომყევით!

პოპოვი. ფელიქს ედმუნდის ძევ...

ძერჟინსკი. (ბელენკის). განაიარაღეთ!
(პოპოვი ბელენკის გადასცემს ნაგანს და ძერჟინსკის მიჰყვება. ისინი მარჯვნივ მიდიან. მარცხნიდან სპირიდონოვას მეთაურობით შემოდიან მემარცხენე ესერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრები.)

პროშიანი. (ჯარისკაცებს). რა მოხდა?

ულვაშიანი ჯარისკაცი. ამხანაგი ძერჟინსკი მოვიდა, ბლიუმკინს დაეძებს, ამხანაგი პოპოვი დააპატიმრა. ბლიუმკინის საძებრად წავიდა. მეტისმეტად უგუნებოდაა.

სპირიდონოვა. (კოლეგებს) პირდაპირ უნდა ვუთხრათ სიმართლე.

კარელინი. ძერჟინსკი რევოლუციონერია, ყველაფერს გაგვიგებს.

გოლუბოვსკი. ბოლოსდაბოლოს, რა მნიშვნელობა აქვს ახლა გაიგებს სიმართლეს თუ ერთი საათის შემდეგ?

პროშიანი. ყველანი გავგიჟდით, იმ წუთში დაგვაპატიმრებს.

კარელინი. ვერ გაბედავს. ყრილობაზე გადაიტანს ამ საკითხს.

ალექსანდროვიჩი. თქვენ არ იცნობთ ძერჟინსკის, ახლავე დაგვაპატიმრებს ყველას.

პროშიანი. ალექსანდროვიჩი მართალია. სამწუხაროდ, ძერჟინსკის საამისო საფუძველიც ექნება. მის ადგილას ყოველი ჩვენგანი ასევე მოიქცეოდა.

სპირიდონოვა. რა გაეწყობა, თუ ასეა, იძულებული ვართ ჩვენ დავაპატიმროთ.

ჩერეპანოვი. სხვა გზა არა გვაქვს.

კოლეგაევი. დაფიქრდით. გესმით რას აკეთებთ? ხომ არსებობს ბრძოლის ლოგიკა. სად მიგვიყვანს იგი?

პროშიანი. შენ რას გვთავაზობ? როგორ მოვიქცეთ? სამწუხაროდ, ძერჟინსკის დაპატიმრება გარდაუვალია.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

კამკოვი. არ უნდა დავაყოვნოთ, რაც ადრე დავაპატიმრებთ, მით უკეთესი.

სპირიდონოვა. მე თანახმა ვარ.

პროშიანი. კარგით. მხოლოდ ალექსანდროვიჩი წავიდეს. შენ ნუ შეეჩხირები თვალში.

ალექსანდროვიჩი. კარგით (გადის).

პროშიანი. მე და კარელინი შევეგებებით. საბლინ, შენ ხალხი მოამზადე.

ხმები: მოდის! მოდის! მოდის!

(დარბაზში ბრუნდება ძერჟინსკი, მას თან ახლავს ხრუსტალევი, ბელენკი და პოპოვი).

ძერჟინსკი. სად არის ბლიუმკინი?

კარელინი. ტყუილად დაეძებთ. მან ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დავალებით მირბახი მოჰკლა. ბლიუმკინს არ ჩაგაბარებთ.

ძერჟინსკი. (რაღაც გადაწყვიტა). სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის სახელით გიცხადებთ, რომ ყველანი დაპატიმრებულნი ხართ, როგორც რევოლუციის მტრები. გიბრძანებთ ჩემს მანქანაში ჩასხდეთ (კარელინმა და პროშიანმა უხმოდ გადახედეს პოპოვს) თუ პოპოვი, ან სხვა ვინმე ხელს შემიშლის, არ დავაყოვნებ და ტყვიას მივახლი შუბლში.

(პაუზა. არავინ ხმას არ იღებს. ძერჟინსკი მიმართავს ჯარისკაცებსა და მეზღვაურებს) რა ხდება თქვენს რაზმში, ამხანაგებო? მე მოვითხოვ, განაიარაღოთ გამყიდველთა ბანდა. ესენი რევოლუციის მოღალატენი არიან.

საბლინი. (გაბედა და წინ გამოვიდა). ამხანაგო ძერჟინსკი, ჩვენი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის სახელით გიცხადებთ, რომ თქვენ დაპატიმრებული ხართ, ჩააბარეთ იარაღი.

ძერჟინსკი. (ჯარისკაცებსა და მეზღვაურებს). რაო, ამხანაგებო, ნუთუ თქვენ უფლებას მისცემთ რომელიღაც ვაჟბატონებს თქვენს თვალწინ იარაღი აჰყარონ ჩეკას თავმჯდომარეს? ნუთუ არ გესმით, რომ ამით საბჭოთა ხელისუფლებას უცხადებენ ბრძოლას?

საბლინი. შეწყვიტეთ ეგ აგიტაცია, ჩეკაში კი არა ხართ. ბრესტის ზავმა ჰირი მოგვჭამათ — გინდათ თუ არ გინდათ, გერმანიასთან ომი გარდაუვალია.

ძერჟინსკი. ბრესტის ზავი საბჭოების ყრილობამ მიიღო და მისი ჩაშლა გამყიდველობაა.

პროშიანი. ვინ ამბობდა ამ ექვსი თვის წინ ბრესტის ზავი მთელს ჩვენს პროგრამაზე უარის თქმას და რევოლუციის ღალატს ნიშნავსო. ეს თქვენი სიტყვებია, ამხანაგო ძერჟინსკი. ჩვენ ყველაფერი კარგად გვახსოვს.

ძერჟინსკი. ეს შეცდომა მეტად ძვირი დაჯდა. თქვენ კი ჯიუტად მისდევთ მას და არ იცით საით მიდიხართ.

კამკოვი. იმპერიალიზმის წინააღმდეგ წმინდათა წმინდა რევოლუციური ომისაკენ.

ძერჟინსკი. თქვენ თეთრგვარდიელებისა და გამყიდველობისაკენ მიდიხართ!

სპირიდონოვა. იმპერიალისტებს რომ უკრაინა, ესტლანდია, ლატვია ჩააბარეთ, მილიონობით ჩვენი ძმები რომ ტანჯვა-წამებისათვის გაიმეტეთ, ამას რას ეძახით? თქვენი აზრით, ეს არ არის გამყიდველობა? აჰყარეთ იარაღი!

(საბლინი და რამდენიმე ჯარისკაცი ძერჟინსკის მივარდებიან და იარაღს აჰყრიან).

ჩერეპანოვი. ეგ არაფერი, ფელიქს ედმუნდის ძევ, თქვენს ქუჩაზე ოქტომბერში იყო დღესასწაული, ჩვენს ქუჩაზე კი ივლისში დგება.

ძერჟინსკი. მთელს თქვენს ამბოხს ერთ დღეღამეში მოეღება ბოლო (პოპოვს.) მომეცით რევოლვერი. შუბლი უნდა გაგიხვრიტოთ, როგორც რევოლუციის გამყიდველს.

პოპოვი. მე მუდამ პატიოსნად ვასრულებდი თქვენს ბრძანებებს.

ძერჟინსკი. მოღალატევ!

(ხრუსტალევი შეუმჩნევლად გადის. ბელენკი ძერჟინსკისთან რჩება).

კარელინი. ახლა სპირიდონოვა დიდ თეატრში მიდის, იგი ყრილობას გამოუცხადებს მირბახის მოკვლის ამბავს. თქვენ კი ჩვენს რაზმში დარჩებით, როგორც მძევალი.

ძერჟინსკი. გიჯობთ ახლავე დამხვრიტოთ. თუ სპირიდონოვას დააპატიმრებენ, მე ყველაზე ადრე მოვითხოვ, რომ იგი არ გაანთავისუფლონ.

პოპოვი. მარია სპირიდონოვას გულისთვის არც კრემლს დავზოგავ, არც თქვენს კომიტეტს ლუბიანკაზე და არც დიდ თეატრს. გაიყვანეთ! (ძერჟინსკი და ბელენკი გაჰყავთ. ჯარისკაცები აფუსფუსდნენ).

ულვაშიანი ჯარისკაცი. აბა, ეს რაღა გამოდის, ძერჟინსკისაც კი ვაპატიმრებთ!

სპირიდონოვა. ამხანაგებო, ძერჟინსკის დაპატიმრება დროებითი ღონისძიებაა, რომელიც თავდაცვისათვის გვჭირდება. როგორც კი ყველაფერი დამთავრდება, ძერჟინსკის გავანთავისუფლებთ, ჩვენი პარტიის გზები და პროგრამა ნათელია და პირდაპირი — იმპერიალიზმთან ყოველგვარ შეთანხმებასა და კომპრომისზე უარის თქმის, მემამულეებისა და კაპიტალისტების წინააღმდეგ კლასობრივი ბრძოლის, საერთაშორისო ბურჟუაზიის წინააღმდეგ ამბოხებათა და რევოლუციური ომის გზით დავამარცხოთ ომი, დავამყაროთ სოციალიზმი მთელს მსოფლიოში. ჩვენ არ გვინდა ძმათა სისხლისღვრა. მოძმე ბოლშევიკებს მოვუწოდებთ იარონ ჩვენთან ერთად. ჩვენ ახლა ყრილობაზე იმ განზრახვით მივდივართ, რომ მთელ მშრომელ ხალხს, მთელ საერთაშორისო იმპერიალიზმს ავუხსნათ თუ რა პოზიციაზე ვდგავართ და პასუხისმგებლობაც ვიკისროთ ჩვენს ნამოქმედარზე. ჩვენ გვჯერა, რომ ყრილობის დელეგატები გაგვიგებენ და მხარს დაგვიჭერენ. გაუმარჯოს საბჭოების ხელისუფლებას! სასიკვდილო და დაუნდობელი ომი მსოფლიო იმპერიალიზმს! ვაშა, ამხანაგებო!

ჯარისკაცები. ვაშაა!

სპირიდონოვა. მოხარული ვარ, რომ ერთმანეთის გვესმის. ამხანაგო პოპოვ, გთხოვთ შეუდგეთ თქვენი სამხედრო რევოლუციური მოვალეობის შესრულებას.

პოპოვი. არის! მომყევით, ამხანაგებო!

(პოპოვი გადის და გაჰყავს ჯარისკაცები)

სპირიდონოვა. ერთ საათში შესვენება დამთავრდება. ყრილობაზე გოლუბოვსკი გამყვება.

პროშიანი. მაინც მიდიხარ?

სპირიდონოვა. მივდივარ, ყრილობამ სწორედ ჩვენგან უნდა გაიგოს სიმართლე.

საბლინი. წარმატებას გისურვებთ.

სპირიდონოვა და გოლუბოვსკი გადიან. ყველანი უსიტყვოდ აყოლებენ თვალს.

16 საათი და 55 წუთი

ლენინის კაბინეტი კრემლში. ლენინი და სვერდლოვი ერთდროულად ლაპარაკობენ სხვადასხვა ტელეფონით. ჭექა-ქუხილია. მთელი სცენის განმავლობაში ისმის შორეული გრგვინვა.

სვერდლოვი. ყრილობის სხდომას ჩვენ მაინც ზუსტად ექვს საათზე დავიწყებთ.

ლენინი. ბერლინიდან რა ისმის? (სვერდლოვს) არაფერიო. მალე გავალთ. დიდ თეატრში ვიქნები. (ყურმილი დასდო, მაგრამ ზარის შემდეგ უცებ აიღო.) გისმენთ.

სვერდლოვი. გააორმაგეთ თეატრის როგორც შიდა, ისე გარე დაცვა.

ლენინი. არა, მემარცხენე ესერებს ჩვენ პირდაპირ დავუსვამთ საკითხს ან ჩვენთან უნდა იყვნენ, ან ჩვენს წინააღმდეგ.

სვერდლოვი. ოც წუთში მოვბრუნდებით (ყურმილი დასდო, სავარძლის სახელურზე ჩამოჯდა, ბლოკნოტში რაღაცას იწერს).

ლენინი. ჩემთვის ეჭვსგარეშეა, რომ სპირიდონოვა და მისი მეგობრები მორალურად აგებენ პასუხს გრაფ მირბახის მკვლელობის გამო. დიახ... იგი სრულიად გულწრფელად ლაპარაკობდა... სპირიდონოვა მემარცხენე ესერთა ხელმძღვანელობის საუკეთესო და უპატიოსნესი წარმომადგენელია, მაგრამ პოლიტიკური სისულელე მაინც სისულელედ რჩება, თუნდაც პატიოსანმა და გულწრფელმა ადამიანმა წამოაყენოს იგი. ომი კარს მოგვაყენეს. იმ ადამიანებზე თუ ფიქრობთ, სპირიდონოვას გულწრფელი სისულელის გამო რომ უნდა ღვარონ სისხლი... აჰ, თქვენ ეს არ გინდათ... რაო? რა მითხარით? იქნებ მხოლოდ ბოლშევიკებს მოგვიწიოს რუსეთის მართვა? სწორედ გავიგე? ასე მითხარით? აი, რას გეტყვით, ძვირფასო მეგობარო... ჩვენ ყოველთვის თანახმანი ვიყავით და ახლაც იმავე აზრისა ვართ, რომ საბჭოების უმცირესობასთან ერთად გვემართა ქვეყანა, თუ უმცირესობა პატიოსნად შეასრულებდა თავის მოვალეობას

ეროვნული ბიბლიოთეკა

—დაემორჩილებოდა უმრავლესობას და გაატარებდა საბჭოების ყრილობის მიერ მიღებულ პროგრამას, მაგრამ თუ უმცირესობას, უფრო სწორად, უმცირესობის ლიდერებს არ სურთ დამორჩილდნენ ელემენტარულ დემოკრატიულ პრინციპს, რა გაეწყობა. ჩვენი პარტია ერთხელ უკვე არ შეუშინდა სახელმწიფოებრივი პასუხისმგებლობის თავის თავზე აღებას და არც მომავალში შეუშინდება *(სვერდლოვს)* ახლავე, იაკობ მიხეილის ძევ. ახლავე. *(ყურმილში)* ხელისუფლების სათავეში მდგომ რევოლუციურ პარტიასთან ბრძოლისას ოპოზიციამ, უწინარესად, იმაზე უნდა იფიქროს, რომ რევოლუციური ბანაკის მიღმა მყოფი ძალების ცენტრად და რუპორად არ იქცეს, ხოლო თუ ასე მოხდა, ერთ მშვენიერ დღეს ბრძოლის ლოგიკა უსათუოდ ბარიკადების მეორე მხარეს გადაისვრის. სწორედ ამას ვიტყვით ახლა ყრილობის ტრიბუნიდან. მაპატიეთ, გვაგვიანდება, ნახვამდის *(ყურმილი დასდო, სვერდლოვს.)*. ძერჟინსკის არ დაურეკავს?

სვერდლოვი. არა.

ლენინი. ერთი წუთით, ახლავე წავალთ... *(ქაღალდებს ათვალიერებს, მოულოდნელად გაეცინა.)* ამას კი სიამოვნებით მოვაწერ ხელს, *(სწრაფად მოაწერა ხელი)* დანარჩენი არ არის საჩქარო. წავიდეთ, იაკობ მიხეილის ძევ. სხდომა თავის დროზე უნდა დავიწყოთ. ჰო, აუცილებლად უნდა მივიღოთ ცეკასა და სახკომსაბჭოს მიმართვა.

სვერდლოვი. უკვე მზად არის. *(მიმართვის ტექსტი ლენინს გადასცა)*

ლენინი. *(გზადაგზა ეცნობა)*. სწორია... ჩინებულია.

კაბინეტში ტელეგრაფის ფირით ხელში შემორბის გორბუნოვი

გორბუნოვი. ახმანაგებო, იაროსლავში თეთრგვარდიელების ამბოხებაა!

(ფირი ლენინს გადასცა)

სვერდლოვი. ამბოხება?!

გორბუნოვი. ძალაუფლება ხელთ იგდო სავინკოვის „სამშობლოსა და თავისუფლების დაცვის კავშირმა“. აჯანყების უშუალო ხელმძღვანელია პოლკოვნიკი პერხუროვი. ამხანაგი ნახიმსონი დახვრიტეს.

ლენინი. ნახიმსონი დახვრიტეს?!

გორბუნოვი. დიახ, განადგურებულია საბჭოს მთელი შემადგენლობა. ქალაქის პარტიული ორგანიზაციის ხელმძღვანელობა, ასცხრა კაცი ვოლგაში ჩაახრჩვეს.

ლენინი. *(მუშტი ძლიერად დასცხო მაგიდას)*. არამზადები, არამზადები! სასწრაფოდ მომინახეთ ტროცკი *(გორბუნოვი ტელეფონს ეცა)* ყველაფერი ერთ რგოლში იყრის თავს.

გორბუნოვი. *(ყურმილში)*. სამხედრო საქმეთა კომისარი ტროცკი!

ლენინი. *(სვერდლოვს)*. როგორ მოვიქცეთ?

სვერდლოვი. მე მაინც წავალ ყრილობაზე.

ლენინი. სწორია.

სვერდლოვი. ჩვენ მზად უნდა ვიყოთ ყოველი შემთხვევისათვის თავი მოვუყაროთ მთავრობისა და ცეკას წევრებს, მთელს ჩვენს ფრაქციას, დავაგზავნოთ ეს ამხანაგები რაიონებში. იარაღი მივცეთ მუშებს.

ლენინი. ძალიან კარგია, მაგრამ ყრილობის დაწყებამდე წაიკითხეთ ჩვენი მიმართვა მირბახის მოკვლის გამო *(ტექსტი გადასცა)* ხოლო შემდეგ საგანგებო მდგომარეობის გამო გამოაცხადეთ შესვენება.

სვერდლოვი. გასაგებია.

გორბუნოვი. სასწრაფოდ მონახეთ ტროცკი. ლენინი უნდა ელაპარაკოს.

სვერდლოვი. *(უბის წიგნაკი ამოიღო)*. დელეგატებს სოკოლნიკში გაჰყვება სმიდოვიჩი, როგოჟსკი-სიმონოვსკის რაიონში — სკრიპნიკი, საქალაქო რაიონში — ზინოვიევი, ზამოსკვარეჩიეში — ციურუპა და შლიხტერი.

ლენინი. შლიხტერი ლეფორტოვოში წავიდეს.

სვერდლოვი. თეოდოროვიჩი და პოდბელსკი ბასმანის რაიონში!

ლენინი. პრესნიაზე ვინ წავა?

სვერდლოვი. ბუბნოვი. ლენინი — სახკომსაბჭოში, სვერდლოვი — საბჭოების ყრილობაზე, ბუხარინი — „პრავდაში“, სტეკლოვი — „იზვესტიაში“, ტროცკი — სამხედრო კომისარიატში.

ლენინი. უმთავრესი ყურადღება მიაქციოს იაროსლავლს, მასვე მიამაგრეთ ლიაშევიჩიც.

სვერდლოვი. იოფე — ბერლინში, პეტროვსკი, არტემი და კოლონტაი — უკრაინაში, სტალინი — ცარიცინში, რიკოვი — ყაზანში.

ლენინი. სტალინსა და რიკოვს დაწვრილებით უდეპეშეთ ყველაფერი.

სვერდლოვი. ურიცკი და ზასლავსკი დღესვე პიტერში გავგზავნოთ. გამორიცხული არ არის, რომ ესერებმა იქაც წამოიწყონ რამე.

ლენინი. ძალიან კარგი.

სვერდლოვი. ვლადიმერ ილიჩ, თუ რამე მოხდეს, მაცნობეთ.

ლენინი. უსათუოდ.

(სვერდლოვი გადის)

გორბუნოვი. *(ყურმილში)*. ელაპარაკეთ ამხანაგ ლენინს.

ლენინი. *(ყურმილი აიღო და გორბუნოვს ქაღალდი მიაწოდა)* ნიკოლაი პეტროვიჩ, ეს მიმართვა გაზეთსა და სტამბას გაუგზავნეთ.

გორბუნოვი. ახლავე *(გადის)*.

ლენინი. *(ყურმილში, მკაცრად)* რა გაკეთდა იაროსლავლში ამბოხების ჩასაქრობად? დიახ, დიახ... გასაგებია. არ მინდა ვიფიქრო, რომ თქვენი მუშაკები დღედაღამ ამთქნარებენ, მაგრამ გთხოვთ სასწრაფოდ და ყოველნაირად გააძლიეროთ პირადი კონტროლი. დაყოვნება დაღუპვას ნიშნავს — შეიძლება ყველაფერი დავკარგოთ. ყველა და ყველაფერი იქ გადაისროლეთ *(კაბინეტში შემოდის აღელვებული და ცოტა დაბნეული ბონჩ-ბრუევიჩი. მას მოჰყვება გორბუნოვი.)*. ახლა მხოლოდ იაროსლავლზე იზრუნეთ, ყოველ საათში მომახსენეთ, როგორი მდგომარეობა იქნება. საელჩოში ვიყავით, ბოდიში მოვიხადეთ. ბერლინი ჯერჯერობით დუმს.

ბონჩ-ბრუევიჩი. ვლადიმერ ილიჩ...

ლენინი. დიახ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. ძერჟინსკი დააპატიმრეს.

ლენინი. რაო?! *(წამოიმართა, ერთიანად დაიძაბა.)* შეუძლებელია... ვინ გაცნობათ?

ბონჩ-ბრუევიჩი. ჩეკას თანამშრომელმა ხრუსტალევმა. იგი ძერჟინსკისთან ერთად იყო პოპოვის რაზმში. ძლივს დააღწია თავი.

ლენინი. რა ჯანდაბაა, დაუყოვნებლივ დაუკავშირდით მემარცხენე ესერთა ცენტრალურ კომიტეტს, სპირიდონოვას, პროშიანს, ჭკუა ასწავლონ მაგ პოპოვს.

ბონჩ-ბრუევიჩი. ძერჟინსკი სწორედ მემარცხენე ესერთა ცენტრალურმა კომიტეტმა დააპატიმრა. ყველანი იქ იყვნენ. პროშიანიც, სპირიდონოვაც, კოლეგაევიც... პოპოვის შტაბში დაბანაკდნენ.

(ხანგრძლივი პაუზა)

ლენინი. მაშ, ასეა... ეს ნამდვილი ამბოხია, აჯანყებაა... *(დაფიქრებული ნელ-ნელა გაემართა თავისი სავარძლისაკენ, დაჯდა, დიდხანს, ძალიან დიდხანს დუმს)*.

გორბუნოვი. ვლადიმერ ილიჩ...

ლენინი. *(მშვიდად, აუღელვებლად)*. გამოიძახეთ პოდვოისკი და მურალოვი. აცნობეთ, რომ დანიშნული არიან ამბოხების ლიკვიდაციის ყველა ოპერაციის ხელმძღვანელად. მეამბოხეებს რამენაირად აცნობეთ, რომ ფელიქსის სიცოცხლისათვის საკუთარი თავით აგებენ პასუხს. ჩეკას თავმჯდომარედ დროებით ინიშნება ამხანაგი ლაცისი. ხოლო რაც შეეხება მემარცხენე ესერთა ფრაქციას, ძერჟინსკის დაპატიმრების შემდეგ საბჭოთა კანონი ველარ დაიცავს მათ. ახლავე აცნობეთ სვერდლოვს დააპატიმროს ყრილობაზე მყოფი მემარცხენე ესერთა ფრაქცია *(გორბუნოვი გადის.)*. არა, ამას არ ველოდი, არ ველოდი, მიუხედავად იმისა, რომ გუშინ სპირიდონოვა ასე ცოფმორეული გამოვიდა და რევოლვერითაც კი იმუქრებოდა. ბრესტის ზავის დადებამდე პროშიანი მესაუბრა. თითქოს აღარავითარი გაუგებრობა აღარ იყო ჩვენს შორის. ჩვენი პარტიები უსათუოდ უნდა შეერწყანო ერთმანეთს, სახკომსაბჭოში მუშაობამ დაგვამეგობრა და დაგვაახლოვაო. ურთიერთშერწყმაზე თავი შევიკავე, მაგრამ დაახლოება მართლაც მოხდა. სრულიად სხვადასხვა პოზიცია გვქონდა, მაგრამ არ მეგონა, თუ მემარცხენე ესერები ცოფმორეულ ყვირილზე, გინებაზე, გამოხტომებსა და სხვა სისულელეზე შორს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

წავიდოდნენ. ნამდვილად არ მეგონა... გამყიდველობა მუდამ მოულოდნელია!

(ბონჩ-ბრუევიჩი გადის, ლენინი ფანჯარასთან მიდის, მოსკოვის თავზე ცა მოიქუფრა, თითქმის გაშავდა. ყრუ ქუხილი აფეთქებასავით აფორიაქებს გარემოს. ზეცას ჰკვეთს ცალკეული გაელვებანი. ნამდვილი თქეში წამოვიდა, ლენინი მრისხანე, მოჭუტული თვალებით შესცქერის წყლის ნაკადს, რომელიც სახკომსაბჭოს შენობის წინ მოედინება).

18 ს. 05 წ.

დიდი თეატრის სცენა. ყრილობის პრეზიდიუმი. სადაცაა შესვენება დამთავრდება. თეატრის ხან ერთ, ხან მეორე კუთხეში ბოლშევიკები და მემარცხენე ესერები გაცხარებული კამათობენ.

— გაიგეთ, რომ ჩვენ არა გვაქვს ამის თავი!

— ეგ იმიტომ, რომ ფეხებზე გკიდიათ რევოლუციური იდეების ძალა!

— რომელ ომზე ლაპარაკობთ, როცა ხალხს შიმშილისაგან მუცელი ეწვის!

— პური არა გვაქვს!

— უკრაინა გერმანელებს დაუთმეთ და პური საიდან გექნებათ?!

— ავანტიურისკენ გვიბიძგებთ!

— შავი ზღვის ფლოტი რატომ ჩაძირეთ?

— გერმანელებისთვის მიგვეცა?

— ბრძოლა იყო საჭირო, ბრძოლა!

— კი, მაგრამ როგორ, რით უნდა გვებრძოლა?!

— აი, ამ ხელებით.

(შემოდის სვერდლოვი)

სვერდლოვი. შესწყვიტეთ ამხანაგებო, ახლავე შესწყვიტეთ!

ხმები. რას ნიშნავს შესწყვიტეთ. უკანასკნელი სიტყვებით გვლანძღონ და ჩვენ ენა ჩავიგდოთ?

სვერდლოვი. მხოლოდ დუმილი და ჩხუბი არ არის კამათის საშუალება.

სპირიდონოვა. (სვერდლოვს). მემარცხენე ესერთა ფრაქცია გთხოვთ მოგვცეთ სიტყვა რიგგარეშე განცხადებისათვის.

სვერდლოვი. ახლავე ამხანაგებო. გთხოვთ დაიკავოთ თქვენი ადგილები. ვიწყებთ სხდომას. პრეზიდიუმის წევრებს ვთხოვ ამოვიდნენ სცენაზე და დაიკავონ ადგილები (მიდის პრეზიდიუმის მაგიდასთან, ზარს რეკავს) დავიწყოთ ამხანაგებო, გთხოვთ დაბრძანდეთ (შემოდის ხრუსტალევი, სვერდლოვს ბარათი გადასცა).

ხრუსტალევი. ბონჩ-ბრუევიჩმა გამოგიგზავნათ.

სვერდლოვი. მადლობელი ვარ. ამხანაგებო, გთხოვთ დაბრძანდეთ, ვიწყებთ სხდომას (ბარათი გახსნა, კითხულობს, ხელი, რომელშიც ზარი ეჭირა, ლამის გაუშვდეს. პრეზიდიუმი ბოლშევიკებითა და მემარცხენე ესერებით აივსო, სვერდლოვმა ბარათი ლაცისს გადასცა). ერთი წუთით, ამხანაგებო, ყრილობის პრეზიდიუმის სახელზე მიღებულია ბარათი, ამიტომ ყრილობის ბოლშევიკური ფრაქცია ითხოვს მიეცეს საშუალება, რომ სხდომის დაწყებამდე ჩაატაროს ათწუთიანი სხდომა. მე მგონია, ეს თხოვნა შეწყნარებული იქნება. ფრაქცია სთხოვს ყრილობის დელეგატ ბოლშევიკებსა და სტუმრებს — ბოლშევიკური პარტიის წევრებს თავი მოიყარონ ქუჩის მეორე მხარეს, საბჭოების მეორე სახლში. ოც-ოცდაათ წუთში ყრილობა განაგრძობს მუშაობას (სპირიდონოვას მიუბრუნდა.) მხოლოდ ოცი-ოცდაათი წუთი.

სპირიდონოვა. თქვენ თუ რაიმე სიურპრიზით არ გაგვიმასპინძლდით, ისე არ მოხდება.

სვერდლოვი. რა გაეწყობა, მთელი ჩვენი ცხოვრება დიდი თუ პატარა სიურპრიზებისაგან შესდგება.

სპირიდონოვა. კარგით, ჩვენ დაგელოდებით.

სვერდლოვი. ამხანაგო ლაცის!

(სვერდლოვს უახლოვდება ლაცისი. სვერდლოვი და ლაცისი განმარტოვდებიან)

ლაცისი. რაღაცა მოხდა.

სვერდლოვი. მემარცხენე ესერთა ცენტრალურმა კომიტეტმა ძერჟინსკი დააპატიმრა.

ლაცისი. რაო?!

სვერდლოვი. ვლადიმერ ილიჩმა გვიბრძანა დავაპატიმროთ ფრაქციის მთელი შემადგენლობა. დაუყოვნებლივ შემოიყვანეთ დაცვა. არცერთი კაცი არ გავიდეს დარბაზიდან. ყველა ჩვენს დელეგატს გადაეცით, რომ ვიკრიბებით არა საბჭოების სახლში, არამედ მალაია დმიტროვკაზე, ექვს ნომერში. იმოქმედეთ, ყოველი წამი ძვირფასია!

ლაცისი. გასაგებია (გადის).

სვერდლოვი. (მემარცხენე ესერებთან მოკინკლავე ბოლშევიკებს) ამხანაგებო, გთხოვთ იჩქაროთ, მერე იკამათეთ, ოც წუთში უკან უნდა მოვბრუნდეთ. ცოტა ჩქარა, ამხანაგებო, გთხოვთ! (სვერდლოვი და ბოლშევიკები გადიან. სცენის კუთხეში დარაჯები გამოჩნდებიან, ჯერჯერობით მათ ვერავინ ამჩნევს, ისმის მღელვარებანარევი ჩურჩული).

— სწრაფად ამხანაგებო, სწრაფად!

— ქალაქში ამბოხებაა!

— ფრაქციის სხდომა მალაია დმიტროვკაზეა, ექვს ნომერში!

— საბჭოების სახლში ნუ მოხვალთ, მალაია დმიტროვკას ექვს ნომერში ვიკრიბებით.

— იაკობ მიხეილის ძემ რომ საბჭოების სახლშიო გამოაცხადა?

— ასე იყო საჭირო, ქალაქში მემარცხენე ესერთა აჯანყებაა. ჩქარა, ჩქარა, ჩქარა!

სპირიდონოვა. (გოლუბოვსკის). გაიგეთ რა ხდება, რას ნიშნავს ასეთი მოულოდნელი სხდომა, არ მომწონს ეს ამბავი. (გოლუბოვსკი გასასვლელისაკენ გაემართა. გასასვლელთან გზა დარაჯმა გადაუღობა)

გოლუბოვსკი. რა მოხდა?

დარაჯი. არ შეიძლება!

გოლუბოვსკი. ეს როგორ გავიგოთ?

დარაჯი. არ შეიძლება, ამხანაგ ლაცისის ბრძანებაა.

გოლუბოვსკი. სასაცილო ამბავია, იქნებ მოწევა მინდა, ან სულაც სხვა რამემ შემაწუხა?

დარაჯი. აქ მოსწიეთ.

გოლუბოვსკი. საინტერესოა.

შეძახილები:

— რა ხდება აქ?

— დარაჯები რად დაგვიყენეს?

— რა უაზრობაა, გაგვაგებინეთ რა ხდება?

— ამხანაგ ლაცისის ბრძანებაა!

გოლუბოვსკი. მარია ალექსანდრეს ასულო! მე მგონია, ჩუმად და უხმაუროდ დაგვაპატიმრეს. არც სცენიდან უშვებენ ჩვენებს და არც დარბაზიდან. ირგვლივ დარაჯები დგანან.

(სპირიდონოვა წამოდგა, რამპისაკენ გაეშურა, აღშფოთებული დარბაზის ხმაურმა შეაჩერა.).

სპირიდონოვა. (ყველაფერს მიხვდა, ხელი მაღლა ასწია). დამშვიდდით, ამხანაგებო, ყველაფერი გასაგებია, ჩვენ მოგვატყუეს, მაგრამ მოტყუება არასოდეს ყოფილა ძლიერების დამადასტურებელი. ჩვენი დაპატიმრება ბოლშევიკების თვითმკვლელობის ნიშანია. ამით ხალხს აჩვენეს თუ რას წარმოადგენენ. ჩვენი დაპატიმრება მოვლენებს დააჩქარებს. მე მოგიწოდებთ შეინარჩუნოთ რევოლუციური თავდაჭერილობა და სიმშვიდე (დემონსტრაციულად დაჯდა)

ლაცისი. (შემოდის). მოქალაქე ესერებო, გთხოვთ მიბაძოთ მოქალაქე სპირიდონოვას. ყველანი აქ დარჩებით მანამ, სანამ არ მივიღებთ სახალხო კომისართა საბჭოს საგანგებო განკარგულებას.

20 საათი და 15 წუთი

მალაია დმიტროვკას ქუჩა, სახლი ნომერი ექვსი, რომელშიც ამჟამად ლენინური კომკავშირის თეატრია მოთავსებული. ცარიელ სცენას პროჟექტორები ანათებენ. შემოდის სვერდლოვი, რომელსაც ხრუსტალევი ახლავს. სვერდლოვი მოდის რამპასთან და მიმართავს ბოლშევიკური ფრაქციის წევრებს.

სვერდლოვი. ამხანაგებო, მოსკოვში დაიწყო მემარცხენე ესერთა ამბოხება. აჯანყდა ჩეკას ცხენოსანთა პოლკი, რომელსაც პოპოვი ხელმძღვანელობდა. პოპოვის პოლკში დააპატიმრეს ჩეკას თავმჯდომარე ძერჟინსკი. ჯერჯერობით არ ვიცით რა ბედი ეწია მას. სიცოცხლეს გამოასალმეს ყრილობის დელეგატი აბელმანი. ყველაფერი ეს გერმანიის ელჩის, გრაფ მირბახის პროვოკაციულ მკვლელობას მოჰყვა. როგორც ჩანს, ადგილი აქვს სახელმწიფო გადატრიალების ცდას. ამბოხების ჩასაქრობად საჭიროა მივიღოთ სასწრაფო ზომები. არის წინადადება, რომ ჩვენი ფრაქციის წევრები გავანაწილოთ მოსკოვის რაიონებში, რათა დროულად დაეხმარონ ადგილობ-

რივ ძალებს. ამხანაგები იქვე მიიღებენ იარაღს. ამხანაგებო, ახლა წყდება საბჭოთა პროლეტარული ხელისუფლების ყოფნა-არყოფნის საკითხი, საქმე ეხება რევოლუციის ბედს. შეკითხვები თუ ვინმეს აქვს (დარბაზი დუმს)... ამხანაგო ხრუსტალევ, დაიწყეთ!

ხრუსტალევი. ბასმანის რაიონში წავლენ (კითხულობს სიას) არმანდი, ანანინი, ბარანოვი, ბანკოვიცერი, გროზნი, მელნიკოვი, ფრუნზე, შლიხტერი, შაპირო, ჩერნიკოვი... (ვიდრე ხრუსტალევი სიას კითხულობს, პროჟექტორის შუქი ეცემა ყრილობის დელეგატ ქალს, ბოლშევიკური ფრაქციის წევრს, რომელიც მიტინგზე გამოდის).

დელეგატი ქალი. ამხანაგო დელეგატებო, მემარცხენე ესერები ამტკიცებენ, რომ მსოფლიო რევოლუციისათვის იბრძვიან, სინამდვილეში ისინი ზურგში ხანჯალს სცემენ რევოლუციას. მართალი იყო ლენინი, როცა გვეუბნებოდა, უნდა ვებრძოლოთ ფრაზიორობას, რათა შთამოწავლობამ მწარედ არ დაგვცინოს და არ თქვან ჩვენზე რევოლუციურმა ფრაზიორობამ და რევოლუციურმა ომმა დაღუპა რუსეთის რევოლუციაო.

(პროჟექტორის შუქი ყრილობის სხვა დელეგატს ეცემა. მოისმის მოსკოვის ქარხნების საგანგაშო საყვირების ხმა. აი, გაისმის ერთი სიგნალი, მეორე, მესამე).

დელეგატი. ამხანაგო რკინიგზელებო! მემარცხენე ესერთა პარტიის ხელმძღვანელები რევოლუციური ლოზუნგებით გამოდიოდნენ ყრილობაზე, მაგრამ რამდენიმე საათში საერთაშორისო კონტრრევოლუციის მოწინავე რაზმში ამოჰყვეს თავი. ეს ისეთი დაცემაა, რომლის შედეგადაც პოლიტიკური მოღვაწენი ფეხზე ველარ დგებიან.

(პროჟექტორის შუქი ყრილობის კიდევ ერთ სხვა დელეგატს ეცემა).

დელეგატი. ჩვენ ახლა მძიმე წუთები დაგვიდგა, ამხანაგებო, საფრთხის წინაშე დგას ჩვენი დიდი მონაპოვარი. რუსეთის კომუნისტური პარტია დარწმუნებულია, რომ მუშათა კლასი მკერდით დაიცავს თავის ხელისუფლებას, ჩვენ ივლისშიც ისევე გავიმარჯვებთ, როგორც გავიმარჯვეთ ოქტომბერში.

მოსკოვის ქარხნების მრისხანე საგანგაშო საყვირების ხმა.

20 საათი და 35 წუთი

ამბოხებულთა შტაბი ტრეხსვიატიტელსკის შესახვევში. მაგიდაზე მოსკოვის რუკა გაუშლიათ. მაგიდასთან პროშიანი და კარელინი დგანან, კარებთან დარაჯები. შემორბის ჩერეპანოვი. უფრო გვიან შემოდიან კოლეგაევი, პოპოვი, ალექსანდროვიჩი.

ჩერეპანოვი. ლაცისმა სპირიდონოვა და მთელი ფრაქცია დააპატიმრა. დიდი თეატრი ალყაშემორტყმულია.

კამკოვი. ესეც ასე!

კარელინი. რა გაეწყობა, ახლა ყველაფერი ნათელია (პროშიანს). ესეც შენი საყვარელი ბოლშევიკები!

პროშიანი. ჩემი საყვარელი ბოლშევიკებიო!

კარელინი. განა შენ არ ოცნებობდი, რომ ჩვენი პარტია ბოლშევიკებისას შეერთებოდა და ერთ, ბოლშევიკურ პარტიად ვქცეულიყავით? (აღგზნებული დადის ოთახში.) გაგიგიათ ხალხის მიერ არჩეული დელეგატების დაპატიმრება?! აქამდე მეფის მთავრობაც კი არ მიდიოდა.

პროშიანი. დავუშვათ, რომ მიდიოდა...

კოლეგაევი. ძერჟინსკი ვინ დააპატიმრა?

კარელინი. ჩვენ სხვა გზა არ გვქონდა.

ჩერეპანოვი. ჩვენ რომ ასე არ მოვქცეულიყავით, თვითონ დაგვიჭერდა.

კამკოვი. ახლა გვიანია ამაზე ლაპარაკი! ცენტრალურმა კომიტეტმა ერთხმად მიიღო ძერჟინსკის დაპატიმრების გადაწყვეტილება. შენც ჩვენთან იყავი და წინააღმდეგი არ წასულხარ.

კოლეგაევი. ბლიუმკინის გასროლის შემდეგ ყრილობაზე უნდა მივსულიყავით, ყრილობას უნდა გადაეწყვიტა ჩვენი ბედი, მაშინ გვექნებოდა მორალური უფლება, რომ...

კარელინი. რომელ მორალურ უფლებაზე ლაპარაკობ რევოლუციის დროს!

კამკოვი. იარაღი უნდა ავიღოთ ხელში და ისე გავანთავისუფლოთ ჩვენი ამხანაგები.

ალექსანდროვიჩი. ჯერ ტელეგრაფი, ტელეფონი, ელექტროსადგურები, რკინიგზის სადგურები, ხიდები ავიღოთ და კრემლს მერე შევუტიოთ.

კარელინი. სპირიდონოვა ამდენ ხანს ტყვეობაში იყოს?

პოპოვი. ახლავე ას კაცსა და ჯავშნოსანს წავიყვან, „მეტროპოლის“ მხრიდან დავცხებ და იმ ალყას დედას ვუტირებ. მარია ერთ საათში აქ იქნება.

კოლეგაევი. რას ამბობთ, ამხანაგებო. ეს ხომ ძმათა სისხლისღვრაა, მე ცენტრალური კომიტეტის წევრი ვარ და არ შეიძლება...

პროშიანი. კი, ძმათა სისხლისღვრა, მაგრამ როცა ყველა გზა მოჭრილია, როგორღა მოვიქცეთ?

კოლეგაევი. მუდამ ერთსა და იმავეს გავიძახით „ყველა გზა მოჭრილია“, „სხვა გზა არა გვაქვსო“...

პროშიანი. სწორედ რომ ასეა!

კოლეგაევი. (პროშიანს). უცნაურად ლაპარაკობ! პოპოვის თავში რევოლუციური ქარი დაბორიალობს. შენ მაინც როგორ ამბობ ასეთ რამეს, იქ ხომ ჩვენი ამხანაგები არიან, ადამიანები, რომლებთან ერთადაც ვიბრძოდით რევოლუციისთვის. მუდამ ერთად ვიყავით, ლუკმა პურს ვიყოფდით. განა შეგიძლია ესროლო ლაცისს, პეტრესს! ვინ ესვრის ლენინს, სვერდლოვს. რას გაჩუმებულხარ? იქნებ მითხრა სხვა გზა არა გვაქვსო?

პროშიანი. სამწუხაროდ, მოვლენები ისე წარიმართა, რომ ჩვენ უძლურნი ვართ.

კარელინი. (კოლეგაევს). რა მოგდით. არცერთ ჩვენგანს არ ეპარება ეჭვი ბოლშევიკების სუბიექტურ პატიოსნებასა და რევოლუციისადმი ერთგულებაში, მაგრამ ახლა ისინი ხელს უშლიან რევოლუციის განვითარებას. სწორედ რევოლუცია გვაიძულებს, პოლიტიკურ არენას ჩამოვაცილოთ ისინი და არა ჩვენი პირადი დამოკიდებულებანი. ჩვენ ყველანი მაღალ შეფასებას ვაძლევთ ლენინს...

პროშიანი. სახკომსაბჭოს წევრი ვიყავი და ძალიან კარგად ვიცნობ ლენინს. მან იცის როგორ იბრძოლოს საბჭოების საქმისათვის. ხვალ, გერმანელებთან ომს რომ დავიწყებთ, თვითონვე დაგვუძახებთ და მასთან ერთად ვიზრუნებთ....

კამკოვი. ყველანი შეიშალეთ? დრო გარბის, ახლა მხოლოდ მარიას გადარჩენაზე უნდა ვიფიქროთ!

კოლეგაევი. უნდა ვიფიქროთ იმაზე, თუ როგორ გადავარჩინოთ რევოლუცია!

კარელინი. (ბოროტად). ოჰ, ეს წმინდა უცოდველობა! განა შენ ჩვენთან ერთად არ მიეცი ხმა ცეკას რეზოლუციას? რეზოლუციაში მხოლოდ მირბახის მკვლელობაზე არ იყო ლაპარაკი უცნაურია... ხომ დავთქვით, იარაღით დაგვეცვა დაკავებული პოზიციები?

კოლეგაევი. დავთქვით, მაგრამ... მე რა ვიცოდი... რას ვიფიქრებდი, თუ აქამდე მივიდოდით?

კარელინი. ახლა გვიანია მორალის კითხვა. ან რევოლუციის საჭესთან უნდა დადგე, ან არადა რევოლუცია გასრესს ყველას, ვინც მას წინ გადაუდგება.

კოლეგაევი. არა, ეს ბოროტმოქმედებაა, მე მივდივარ!

კამკოვი. რა თქვით?!

კოლეგაევი. მე ამ საქმეში მონაწილეობას ვერ მივიღებ, გავდივარ პარტიიდან.

ჩერეპანოვი. პარტიიდან გადიხარ მაშინ, როცა გამარჯვების გასაღები ხელთ გვიპყრია!

კოლეგაევი. მე არ ვიცი ვინ გაიმარჯვებს, მაგრამ მეშინია რევოლუცია არ დაამარცხოთ.

კამკოვი. ნუ ცხარობ, დამშვიდდი!

ჩერეპანოვი. წავიდეს, ვის სჭირდება!

პროშიანი. ნუ უყვირიხარ! (კოლეგაევს.) მოიცა... მომისმინე, შენ ახლა უდიდეს შეცდომას ჩადიხარ... ეს გაუმართლებელი ნაბიჯია.

კოლეგაევი. მე უნდა გადავდგა ეს ნაბიჯი... სხვაგვარად არ შეიძლება... მშვიდობით! (გადის).

პროშიანი. (მიაძახებს). კოლეგაევ, ჩვენ მართლა არა გვაქვს სხვა გზა!

(პაუზა. ყველანი შეძრწუნებული არიან).

კარელინი. სიმშვიდე, ამხანაგებო! რაც უფრო მეტი სულმოკლე და პანიკიორი წავა ჩვენგან, მით უფრო გავძლიერდებით. ჩვენი სიძლიერე ჩვენი მონოლითურობაა, პოპოვ, იმოქმედე, წაიყვანე ასი კაცი და ჯავშნოსანი.

23 საათი და 57 წუთი

ლენინის კაბინეტი კრემლში. ლენინი და სვერდლოვი ფანჯარასთან დგანან. მოისმის შორეული სროლის, ქარხნების საყვირების ხმა. ყველაფერი ეს საშინელ და ძლიერ სიმფონიასავით ჟღერს.

სვერდლოვი. რამდენიმეჯერ ამაოდ სცადეს დიდი თეატრისაკენ გაჭრა და სპირიდონოვას განთავისუფლება.

ლენინი. დიდ თეატრს მეცხრე პოლკი იცავს?

სვერდლოვი. დიახ. მთელი მოსკოვი ყალყზე შედგა.

ლენინი. *(საათს დახედა).* ეს ძალიან კარგია.

სვერდლოვი. მუშები იარაღდებიან და ჩვენს ბრძანებას ელოდებიან.

ლენინი. მუშებს მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მივცემთ ბრძოლის ნებართვას. არმიას არმია უნდა ებრძოლოს. არ შეიძლება გაუწვრთნელი ადამიანები მიუშვა ცეცხლთან. ბრძოლა ისე უნდა მოვიგოთ, რაც შეიძლება ნაკლები სისხლი დაიღვაროს. სად არის პოდვოისკი? რატომ არ მომახსენებს რა ილონა ამბოხების ლიკვიდაციისათვის?

სვერდლოვი. ალბათ; ახლა არც ისე იოლია ჩვენთან გამოღწევა *(ტელეგრაფის ლენტით ხელში შემოდის გორბუნოვი)*

გორბუნოვი. ამხანაგო ლენინ! დეპეშაა პიტერიდან.

სვერდლოვი. *(კითხულობს).* „ერთი საათის წინათ მოსკოვის მიმართულებით გამოვიდა მემარცხენე ესერთა შეიარაღებული რაზმით სავსე ეშელონი“.

ლენინი. ოჰო... ცუდადაა საქმე, ძალიან ცუდად... ამაზე ცუდი დღე არასოდეს დაგვიდგება...

ნაწილი მეორე

1918 წლის შვიდი ივლისი

0 საათი და 20 წუთი

ლენინის კაბინეტი კრემლში.

ლენინი. *(ყურმილში).* ძალიან გთხოვთ *(კარნახობს.)* „ტვერ-მოსკოვის ხაზის პარტიის ყველა რაიონულ კომიტეტს, ყველა დეპუტატთა საბჭოს. აუცილებელია თქვენი მუშათა რაზმების ძალებით დაუყოვნებლივ შეაჩეროთ და განაიარაღოთ მემარცხენე ესერთა ეშელონი, რომელიც მოსკოვისაკენ მოემართება. თუ ეშელონმა წინააღმდეგობის გაწევა სცადა, დაუნდობლად გაანადგურეთ კონტრრევოლუციონერთა იარაღად ქცეული საცოდავი და ისტერიული ბანდა ავანტიურისტებისა. სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ულიანოვ-ლენინი“. გმადლობთ. *(ყურმილი დასდო. სხდომათა დარბაზში შემოდის პოდვოისკი).*

პოდვოისკი. ძლივს მოვაღწიე თქვენამდე, ვლადიმერ ილიჩ! ჩემს მანქანას რამდენიმეჯერ აუტეხეს სროლა. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩება, რომ კრემლის საიერიშოდ ემზადებიან.

ლენინი. *(მშვიდად).* მომახსენეთ რა არის ჩვენს ხელთ, რას შეგვიძლია დავეყრდნოთ.

პოდვოისკი. პირველი მარტის სახელობის პოლკში მიტინგობანაა გამართული და, ალბათ, ესერთა მხარეზე გადავლენ. მოსკოვის გარნიზონის მეომართა ერთი ნაწილი ახლა ყალიბდება, თავისი კლასობრივი შემადგენლობით ეს ნაწილი არცთუ საიმედოა — ინსტრუქტორებად ძველი არმიის ოფიცრები არიან. ამათ ვერ დავეყრდნობით.

ლენინი. ამხანაგო პოდვოისკი, მე მაინტერესებს მხოლოდ ისინი, ვინც ჩვენს მხარესაა.

პოდვოისკი. ჩვენს მხარეზე ლატვიელ მსროლელთა დივიზიაა, მაგრამ დივიზია ახლა მოსკოვში არ არის, აქ მხოლოდ კრემლის პოლკი, ფეხოსანთა და ორი საარტილერიო სკოლის კურსანტები არიან.

ლენინი. ლატვიელ მსროლელთა დივიზია რატომ არ არის მოსკოვში?

პოდვოისკი. კრემლის პოლკის გარდა ყველანი საზაფხულო ბანაკებშია გაყვანილი. ამას გარდა, დღეს ლატვიელებს ზეიმი აქვთ — ივანობაა.

ლენინი. მდა... ყველაფერი გაუთვალისწინებიათ. ლატვიელები რას ფიქრობენ, ენდობით?

პოდვოისკი. რამდენადაც ვიცით, ესერები ლატვიელებს შორის აგიტაციას ეწეოდნენ ძნელია თქმა რას მიაღწიეს.

ლენინი. გასაგებია. ესერებმა ხელსაყრელი მომენტი იშოვეს, ბრესტის ზავის მიხედვით ლატვია ოკუპირებულია. ზავმა ლატვიელებს სამშობლო წაართვა. პროპაგანდისთვის ნოყიერი ნიადაგია.

პოდვოისკი. ლატვიელთა დივიზიის მეთაური ვაცეტისი გამოვიძახე, ის და მურალოვი ოპერატიულ საკითხებს განაგებენ, მინდა ლატვიელებთან გავგზავნო.

ლენინი. არავითარ შემთხვევაში! ვაცეტისი გამოცდილი მებრძოლია, იგი ოპერატიულ საქმეებს უნდა მივამაგროთ. იქ კი საქმიანი ლატვიელი პოლიტმუშაკი გავგზავნოთ.

პოდვოისკი. დანიშევსკიზე რას იტყოდით? ლატვიელებთან მუშაობდა, დიდი ავტორიტეტიცა აქვს.

ლენინი. თანახმა ვარ *(ყურმილში.)* სასწრაფოდ ამოვიდეს დანიშევსკი. პოპოვი როგორ არის შეიარაღებული?

პოდვოისკი. ორიათასი შაშხანა, რვა ქვემეხი და სამოცი ტყვიამფრქვევი აქვს. ჯერჯერობით არც ისე აქტიურად მოქმედებენ, მაგრამ იაუზასთან საკმაოდ შეგვავიწროვეს.

ლენინი. *(რუკასთან).* თუ ასეა, კრემლის დაცვა გაგვიჭირდება. სიმართლეს თვალებში უნდა შევხედოთ — ჩვენ ჯარიც არა გვყავს, რაც კარგია, ფრონტზეა გაგზავნილი, კრემლს კი ძალიან მცირერიცხოვანი მსროლელთა ჯგუფი იცავს, ცუდად არის საქმე. ესერები სატელეფონო სადგურს უტევენ. *(შემოდის დანიშევსკი)* გამარჯობათ, ამხანაგო დანიშევსკი.

დანიშევსკი. გამარჯობათ, ვლადიმერ ილიჩ!

ლენინი. რა იცით ლატვიელებზე, როგორია მათი განწყობილება. ამბობენ, მემარცხენე ესერები აგიტაციას უწევდნენო, შეასრულებენ თუ არა ლატვიელები თავიანთ მისიას?

დანიშევსკი. დიდი ხანია არ მინახავს, მაგრამ მაინც მგონია, რომ შეასრულებენ.

ლენინი. რატომ ფიქრობთ ასე?

დანიშევსკი. პირველ ივლისს კრება ჰქონდათ, კრებამ ერთხმად მიიღო რეზოლუცია საბჭოთა ხელისუფლებას დაუჭირონ მხარი.

ლენინი. თუ ასეა, აი, რას გთხოვთ: რამენაირად უნდა გააღწიოთ მათს საზაფხულო ბანაკში, უნდა გადასცეთ ჩვენი ბრძანება, სასწრაფოდ შემოვიდნენ ქალაქში და ჩააქრონ საბჭოთა ხელისუფლების მტერთა ამბოხი. ამის შემდეგ უსათუოდ დაბრუნდით მოსკოვში, ჩვენ უნდა ვიცოდეთ — ველოდოთ ამ პოლკებს, თუ სხვა ზომებს მივმართოთ.

დანიშევსკი. გასაგებია, ვლადიმერ ილიჩ! *(გადის)*

ლენინი. *(საათი ამოიღო).* კრება პირველ ივლისს ჰქონდათ, ახლა კი შვიდი ივლისი დაიწყო. ლატვიური დივიზიის საკითხი აღარ არის მხოლოდ სამხედრო მნიშვნელობისა, იგი პოლიტიკურ მნიშვნელობას ღებულობს. მემარცხენე ესერები ლატვიელებს სამშობლოს განთავისუფლებას პირდებიან. თუ ისინი მეამბოხეთა წინააღმდეგ გამოვლენ, ეს ყველას აჩვენებს, რომ ჩვენ სწორ გზაზე ვდგავართ *(პაუზის შემდეგ.)* მაგრამ თუ არ გამოვიდნენ? *(შემოდის ბონჩ-ბრუევიჩი).*

ბონჩ-ბრუევიჩი. ესერებმა სატელეფონო სადგური ჩაიგდეს ხელთ, გამოთიშეს ქალაქის ყველა ორგანიზაცია და ჩვენც.

ლენინი. *(ყურმილი აიღო, ერთხანს უსმენს, დასდო).* დეპუტატთა რაიონულმა საბჭოებმა ჩვენს ტელეფონოგრამაზე რა პასუხი მოგვცეს?

ბონჩ-ბრუევიჩი. არავითარი.

ლენინი. ეს რას ნიშნავს?

ბონჩ-ბრუევიჩი. მოსკოვის საბჭომ ტელეფონოგრამა ნახევარი საათის წინათ გადასცა, ზუსტად ათი წუთის შემდეგ სატელეფონო სადგური მემარცხენე ესერებმა იგდეს ხელთ.

ლენინი. ნახევარი საათის წინ?! აქამდე სად იყვნენ? ჩვენ ხომ ექვს საათზე გადავეცით დეპეშა. ეშმაკმა დალახვროს! რევოლუციის მეცნიერებას დავეუფლეთ, მაგრამ დაწესებულებებში რუტინა ვერაფრით ვერ დავძლიეთ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. იქნებ თვითმგორავის საშუალებით მოვახერხოთ კავშირის აღდგენა?

ლენინი. ძალიან კარგი იქნება *(ბონჩ-ბრუევიჩი გადის.)* ამხა-

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ნაგო პოდვოისკი, დაუკავშირდით სვერდლოვს, თქვენს განკარგულებაში გადმოვა ყრილობის დელეგატთა მნიშვნელოვანი ნაწილი და მთელი ჩვენი პარტიული აქტივი. დანიშნეთ ამხანაგები რკინიგზის სადგურების, ყაზარმების, პოლკებისა და ცალკეული რაზმების კომისრებად. მათი მეოხებით დაამყარეთ კავშირი რაიონებთან.

პოდვოისკი. გასაგებია, ვლადიმერ ილიჩ.

ლენინი. თუ დივიზია დროულად გამოჩნდა, სჯობია ღამე შევუტიოთ. ესერები აყოვნებენ, ჩვენ უნდა დავცხოთ. (მცირე დუმილის შემდეგ). ვაცეტისი როგორ აფასებს მდგომარეობას?

პოდვოისკი. ახლავე დავუძახებ. (გადის და ვაცეტისთან ერთად ბრუნდება)

ლენინი. (ძალიან ახლოს მივიდა ვაცეტისთან). დილამდე გავძლებთ, ამხანაგო?

ვაცეტისი. (დაფიქრების შემდეგ). გაურკვეველი მდგომარეობაა, ვლადიმერ ილიჩ; ჯერჯერობით ჯარიც არა გვყავს. გთხოვთ მომცეთ დრო საჭირო ცნობების შესაგროვებლად. მე და პოდვოისკის გვინდა ქალაქში გავიდეთ, ორ საათში გიპასუხებთ.

ლენინი. მალე პირველი საათი გახდება, გაკეთებული კი ძალიან ცოტაა. მუდამ ხელიდან ვუშვებთ ინიციატივას. კიდევ კარგი, ჩვენი მოწინააღმდეგე არ სარგებლობს ამით, მაგრამ ჩვენთვის ეს არ უნდა გახდეს მთავარი. მე მინდა თქვენც გაიგოთ და ამხანაგებსაც გადასცეთ — კატასტროფის წინაშე ვდგევართ, ძალიან ცუდი მდგომარეობაა, ძალიან ცუდი! (ვაცეტისი და პოდვოისკი გადიან, მდუმარე ლენინი მაგიდასთან დგას, მერე კარისკენ გაემართება) ამხანაგო გორბუნოვ! (შემოდის გორბუნოვი) გააკეთეთ ყოველივე აუცილებელი მთავრობის ხოდინკაზე, არტილერიის ყაზარმებში გადასასვლელად, გამიგეთ?

გორბუნოვი. (პაუზის შემდეგ). გასაგებია, ვლადიმერ ილიჩ. გავაკეთებ ყოველივე აუცილებელს, რათა უზრუნველყოფილი იქნას მთავრობის გადასვლა ხოდინკაზე. საარტილერიო ყაზარმებში.

ლენინი. ეს ამბავი მხოლოდ იაკობ მიხეილის ძეს აცნობეთ. (ლენინმა ტელეფონის ყურმილი აიღო, ერთხანს უსმენს, მერე ისევ დაუშვა, დასცქერის საათს, მიდის ფანჯარასთან. ქალაქიდან მოისმის სროლის ხმა).

01 საათი და 15 წუთი

ამბოხებულთა შტაბი ტრეხსვიატიტელსკის შესახვევში, მაგიდაზე მოსკოვის რუკაა გადაშლილი. მაგიდის ირგვლივ დგანან: პროშიანი, კარელინი, კამკოვი, ჩერეპანოვი. კართან დარაჯები. მეზღვაურს შემოჰყავს ლაცისი.

კამკოვი. აა, თქვენც აქა ხართ, ამხანაგო ლაცის?

პროშიანი. რა ამბავია სპირიდონოვას თავს?

ლაცისი. სპირიდონოვა და მემარცხენე ესერთა მთელი ფრაქცია დიდ თეატრშია დაპატიმრებული.

კამკოვი. შენი ნახელავია?

ლაცისი. კი, ჩემი ნახელავია.

კამკოვი. თუ ასეა, ჩვენი ცენტრალური კომიტეტის განკარგულებით შენც დაპატიმრებული ხარ. აჭყარეთ იარაღი!

მეზღვაური. უკვე ავყარე, ამხანაგო კამკოვ!

ლაცისი. რაო, კრასნოვობა მოიწადინეთ?

კარელინი. თქვენ რა ჰქენით? სპირიდონოვა მძევლად დაიტოვეთ, ამაზე უარესს ვერც მოიფიქრებდა კაცი.

კამკოვი. ეგ დიდ თეატრშიც ყოველნაირად გვამასხარავებდა. ახლა კი დაგიმტკიცებთ, რომ რევოლუციის იდეალების გამარჯვებისათვის ყველაფერს ვიკადრებთ და არაფერზე დავიხევთ უკან.

ლაცისი. ზურგში დანას გვცემთ. გამყიდველებო!

ჩერეპანოვი. მარტინ იანის ძევ, შენ ხომ რევოლუციონერი, ნამდვილი ამხანაგი და გაბედული კაცი ხარ, ვერაფრით ვერ გამირკვევია — რატომ იცავ მირბახს.

კამკოვი. სირცხვილი მაინც არ გაწუხებს?

ლაცისი. მე ის მაწუხებს, გუშინ რომ ტყვია არ მოგახალე მაგ კონტრა შუბლში.

პროშიანი. აი ხედავ? ჩვენ რომ არ გაგვესრისეთ, თქვენ გაგვსრესდით.

ლაცისი. სულერთია, მაინც გაგსრისავთ.

მეზღვაური. რა ლაილაი გავაბით, მივაყუდოთ კედელთან და გავათავოთ (მაუზერი ამოიღო)

ლაცისი. ესენი გაიხადეთ მეგობრად, „რევოლუციონერებო?!“

ალექსანდროვიჩი. (შემოდის). შეჩერდით, ძერჟინსკისთან ჩასვით.

მეზღვაური. ახლავე, ამხანაგო ალექსანდროვიჩ!

ლაცისი. (გადის, ალექსანდროვიჩს გვერდით რომ ჩაუარა) იუდა! (ლაცისი გაჰყავს, შემოდიან პოპოვი და საბლინი).

ალექსანდროვიჩი. თეატრამდე ვერაფრით ვერ მივაღწიეთ, იქ მეცხრე პოლკი დგას, სწორედ ის პოლკი, რომელიც კრემლს იცავს.

კარელინი. მაშასადამე, მთელი პოლკით უნდა შევუტიოთ. რატომ აგვიანებ? ახლავე გაეცი ბრძანება. არავითარი უფლება არა გვაქვს მარია მარტო დავტოვოთ.

პოპოვი. ამხანაგო კარელინ, ჩვენ ახლა ვერ შევუტევთ.

ალექსანდროვიჩი. შეიშალე?

პოპოვი. ღამეა, ბნელა. თუ მთელი ჩემი პოლკი კრემლის კედლებს მივაკალი, მადლობას არავინ მეტყვის. დილით თავისუფლად ვიმოქმედებ. არტილერიასაც მოვიშველიებ.

ალექსანდროვიჩი. ხელსაყრელ მომენტს ვუშვებთ ხელიდან.

საბლინი. პოპოვი სავსებით მართალია, ამაღამ ახალი შენაერთებიც მოგვემატება. სადაცაა ლატვიური დივიზიაც ჩვენს მხარეზე გადმოვა. საომარ მოქმედებაზე საქმის პასუხისმგებელი ჩვენა ვართ და ნდობასა და ერთიანობას ვთხოულობთ, ამხანაგებო! ახლა ჩვენთვის ყველაზე მთავარი ერთიანობაა.

კამკოვი. იყოს ასე.

ალექსანდროვიჩი. თუ რამე მოხდა, საკუთარი თავით აგებთ პასუხს.

კარელინი. თუ ასეა, ბოლშევიკებს მოწოდებით მაინც მივმართოთ, გავაფრთხილოთ, რომ სპირიდონოვასა და გოლუბოვსკისათვის სამმაგად ვაზღვევინებთ პასუხს. ჩერეპანოვ, სწერე! (კარნახობს) მიმართვა. მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის დადგენილებით საბჭოების მეხუთე ყრილობაზე ჩვენი ფრაქციის ხელმძღვანელობისა და რევოლუციური პოზიციების დასაცავად დელეგატებად წარგზავნილები არიან ამხანაგები სპირიდონოვა და გოლუბოვსკი, მაგრამ ახლახან ცნობილი გახდა, რომ სპირიდონოვა და გოლუბოვსკი დიდ თეატრში დააპატიმრეს მთელ ფრაქციასთან ერთად. ცენტრალურ კომიტეტს მტკიცედ სწამს, რომ ჩვენს ამხანაგებზე არცერთი მუშა, არცერთი გლეხი არ აღმართავს ხელს. მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტი საზეიმოდ აცხადებს, რომ საბჭოების მეხუთე ყრილობაზე წარგზავნილი მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ფრაქციის ყოველი წევრის ხელშეუხებლობას მტკიცედ დაიცავს.

02 საათი და 10 წუთი

(დიდი თეატრის სცენა. სცენაზე არიან პრეზიდიუმის დაპატიმრებული წევრები. მოისმის „ვარშავიანკა“).

გოლუბოვსკი. (სპირიდონოვასთან მიდის, ჩურჩულით). ჩვენებმა თეატრამდე ვერ მიაღწიეს.

სპირიდონოვა. როგორია ხალხის განწყობილება დარბაზში?

გოლუბოვსკი. ზოგი გაოგნებულია, ზოგიც — ნერვიულად მოელის რა მოხდება.

სპირიდონოვა. (საათს დახედა). მეტი ლოდინი აღარ შეიძლება. ვიდრე იარაღი თანა გვაქვს, თვითონვე ვიმოქმედოთ. ჩვენ ოთხასი ვართ, დარაჯი კი ასზე მეტი არ იქნება, დაჰყავით ხალხი

ჯგუფებად, ყოველ ჯგუფს გარკვეული ამოცანა დაუსახეთ მიზნად. შეტევის ნიშანი იქნება „ვარშავიანკას“ ბოლო სტროფი.

გოლუბოვსკი. კეთილი. (გაშორდა)

02 საათი და 40 წუთი

ლენინის კაბინეტი კრემლში. ლენინი ფანჯარასთან დგას.

ბონჩ-ბრუევიჩი. (შემოდის). ვლადიმერ ილიჩ, ესერებმა მოსახლეობას მოწოდებით მიმართეს. ჩვეულებრივი ფრაზიორობით სავსე მოწოდებაა: გაუმარჯოს საბჭოების ხელისუფლებას, გაუმარჯოს მსოფლიო რევოლუციას! (მოწოდება ლენინს გადასცა)

ლენინი. გაუმარჯოს საბჭოებს, გაუმარჯოს მსოფლიო რევოლუციას! რასაკვირველია, სხვა ლოზუნგებით ქუჩაში ვერ გამოხვალ. რატომ არ შეიძლება ეს ლოზუნგები იძახო და შენი შინაარსი ჩააქსოვო შიგ? „ჩვენც რევოლუციონერები ვართ, ჩვენც ვიცავთ საბჭოების ხელისუფლებას, ბოლშევიკებთან ბრძოლისაგან ღმერთმა დაგვიფაროს, ჩვენ სწორედ ის გვინდა, რომ ერთად ვიაროთ, ჩვენ ვებრძვით ხელმძღვანელობას, რომელიც ატყუებს პარტიულ მასას, ჩვენ ვებრძვით ბოლშევიკების ხელისუფლებადქცეულ ნაწილს“. აი, სად არის დამარხული ძაღლის თავი! წმინდა წყლის ბელოგვარდეიშჩინა და სკოროპადშჩინაა! აი, კონტრრევოლუციური პროპაგანდის კლასიკური ნიმუში! რით არის იგი საშიში? იმით, რომ კონტრრევოლუციას რევოლუცად ასაღებდა, ასაღებს და მომავალშიც ასევე გაასაღებს. უნდა გახადო მათ რევოლუციური სამოსელი და შიშველ-ტიტველი უნდა აჩვენოთ ხალხს, დაე ამით დატკბეს და გამოფხიზლდეს ის, ვინც პროვაკაციას წამოეგო. ესეც თქვენი პარტია... ეს შესანიშნავი გაკვეთილია... თუმცა, ჩვენში ასეთი გაკვეთილები გულთან ახლოს არ მიაქვთ. აი, ნახავთ — ამ ამბოხებას ჩავაქრობთ თუ არა, ორიოდ დღეში მოიძებნებიან ადვოკატები, რომლებიც დაგვიწყებენ ჭკუის სწავლებას — ასეთი რა მოხდა, გაუგებრობას ჰქონდა ადგილი, ყველაფერმა ჩაიარა, ესერები და ბოლშევიკები მაინც ერთად უნდა იყოთო. არა, ბატონო — ამხანაგებო, ბავშვიან ქალს უბიწობას ველარ დაუბრუნებ, სასაცილოცაა! ვლადიმერ დიმიტრის ძევ, გადაეცით მოსკოვის კომიტეტს, რომ ყოველ ნეიტრალურ სამხედრო რაზმში სასწრაფოდ დაგზავნონ საუკეთესო აგიტატორები, საუკეთესო ამხანაგები. აქაც ბრძოლაა საჭირო, ოც წუთში დანიშევსკიც უნდა გამოჩნდეს. (შემოდიან ჩიჩერინი და სვერდლოვი. ბონჩ-ბრუევიჩი გადის.) გიორგი ვასილის ძევ, გერმანელებისაგან რა ისმის?

ჩიჩერინი. შეშფოთებული ადევნებენ თვალს მოვლენებს.

ლენინი. აჰა, შეშფოთებული!

ჩიჩერინი. საელჩოში იციან ამბოხის ამბავი, რამდენიმეჯერ დამირეკეს.

ლენინი. რატომ არიან ასე შეშფოთებულნი, საკუთარ ტყავს უფრთხილდებიან თუ ომის დაწყებისა ეშინიათ?

ჩიჩერინი. მიჭირს თქვენს კითხვაზე პასუხის გაცემა, თუმცა, რასაკვირველია, საკუთარ ტყავსაც უფრთხილდებიან.

ლენინი. მოდით, განვიხილოთ ყველა ის მოთხოვნილება, რომლებიც შეიძლება გერმანელებმა წამოგვიყენონ მირბახის მკვლელობის გამო. ყველაფერი გაითვალისწინეთ და შეეცადეთ იფიქროთ ისე, როგორც გერმანელები იფიქრებდნენ. მართალია, გერმანელებს ბოდიში მოვუხადეთ და ისიც ვაცნობეთ, არაფერ შუაში ვართ-თქო, მაგრამ როგორი იქნება ხვალ გერმანელების რეაქცია?

ჩიჩერინი. ბრესტის ზავს გაუქმებულად ჩასთვლიან და ჯარებს უბრძანებენ მოსკოვს შეუტიეთო. ჯარები კი საკმაოდ შემორჩათ. რალას შვრებით?

ლენინი. მაინცდამაინც გინდათ აქედან დაიწყოთ?

ჩიჩერინი. დიახ.

ლენინი. (ნერვიულად დააბიჯებს კაბინეტში, დუმს, ფიქრობს). ის თუ გაითვალისწინეთ, რომ გერმანელებმა კონტრიბუცია მოგვთხოვეს და ჩვენ მოლაპარაკება გავმართეთ?

ჩიჩერინი. დიახ.

ლენინი. ის თუ გაითვალისწინეთ, რომ ჩვენ ამ მოლაპარაკებაზე საკმაო წარმატებას მივაღწიეთ?

ჩიჩერინი. გავითვალისწინე.

ლენინი. ეს თუ გაითვალისწინეთ, რომ ჩვენ ამ კონტრიბუციის უმოკლეს ვადაში გადახდა ვიკისრეთ?

ჩიჩერინი. ყველაფერი გავითვალისწინე.

ლენინი. რატომ დაკარგავენ გერმანელები აქ ასეთ ლუკმას?

ჩიჩერინი. იმიტომ, რომ ამ ომით გაცილებით დიდ[illegible] ჩაიგდებენ ხელში, ვიდრე ეგ საცოდავი კონტრიბუციაა.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლენინი. დაუნდობელი კაცი ხართ, გიორგი ვასილის ძევ.

ჩიჩერინი. რა გაეწყობა.

ლენინი. (დუმილის შემდეგ). მაშ, ომი, არა?

სვერდლოვი. ეს ხომ იმას ნიშნავს, რომ მივიღოთ ესერების სვლა. ისინი ხომ სწორედ ამას ცდილობდნენ.

ლენინი. იქნებ სწორედ ეს იყოს მემარცხენე ესერთა ისტორიული დანიშნულება, რომ ესერების ანკესზე წამოვეგოთ, რათა თეთრგვარდიელებმა მოითბონ ხელი ამ ვითარებაში, ჩვენ უკან ვერ დავიხევთ, თავი უნდა დავიცვათ.

სვერდლოვი. შევძლებთ კი თავის დაცვას, გვეყოფა ძალა? (ლენინი დუმს)

ჩიჩერინი. არსებობს მეორე ვარიანტიც — გერმანელები თავიანთი საელჩოს დაცვის უზრუნველყოფას მოინდომებენ.

ლენინი. როგორ?

ჩიჩერინი. როგორ და... მოსკოვში თავიანთი არმიის, ბატალიონის ან პოლკის შემოყვანას მოითხოვენ. მართალია, შეუძლებელია, ასეთი რამ მოსთხოვო დიდ სახელმწიფოს, მაგრამ მე ვიცნობ გერმანიას და ასეთი ვარიანტიც დასაშვებად მიმაჩნია. საამისო მაგალითებიც ყოფილა... ვითომ თავისი მოქალაქეების დაცვის მიზნით.

ლენინი. (მრისხანედ). ეს ხომ ნამდვილი ოკუპაციაა! ყველაფერს აქვს საზღვარი, ჩვენ ამაზე არ დავთანხმდებით. მთელ ხალხს ფეხზე დავაყენებთ და შეიარაღებული წინააღმდეგობისაკენ მოვუწოდებთ.

სვერდლოვი. ასეა თუ ისე, ომი გარდაუვალია!

ლენინი. (გაღიზიანებული). ომი! ომი! (დუმილის შემდეგ.) ომი დაგვღუპავს.

გორბუნოვი. (შემოდის). ესერებმა ტელეგრაფი ჩაიგდეს ხელთ. ყველა ტელეგრაფისტს აი, ასეთი განკარგულება მისცეს (კითხულობს). „შეჩერებული იქნას ლენინისა და სვერდლოვის მიერ ხელმოწერილი ყოველი დეპეშა, როგორც მავნე საბჭოთა ხელისუფლებისათვის საერთოდ, ხოლო კონკრეტულ შემთხვევაში მიუღებელი ამჟამად მმართველი მემარცხენე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიისათვის“.

ლენინი. ოჰო! უკვე მმართველ პარტიადაც იქცნენ?

გორბუნოვი. ყოველი შეჩერებული დეპეშა გადაეცეს აპარატის უფროსს!

ლენინი. ახლავე უნდა გამოვყაროთ იქიდან ესერები. ერთი წუთითაც არ შეიძლება ესერების ტელეგრაფში დატოვება.

სვერდლოვი. ბელა კუნის ინტერნაციონალურ რაზმს დავავალოთ ეს საქმე, ასოცი კაცი ჰყავს. (შუქი ჩაქრა).

ლენინი. ესლა გვაკლდა!

სვერდლოვი. როგორც ჩანს, სადგურიც ხელთ იგდეს.

გორბუნოვი. ელექტროსადგურში შეველევის რაზმს გავგზავნი (გადის).

ლენინი. თამბაქოს მწეველნო, ასანთი გვიბოძეთ. (სვერდლოვმა სანთელი აანთო.) გიორგი ვასილის ძევ, როგორი პასუხიც არ უნდა მოგვცენ გერმანელებმა, ჩვენ მაინც ბრესტისეული ტაქტიკა ავირჩიოთ — რაც შეიძლება მეტად გავაჭიანუროთ საქმე.

ჩიჩერინი. ჯერჯერობით ყველაფერი რიგზეა — ახლა შევეცდები რიცლერის მეოხებით ბერლინს დავუკავშირდე.

ლენინი. ძალიან კარგი იქნება.

ჩიჩერინი. ნახვამდის (გადის)

სვერდლოვი. გაჭიანურება ცუდი არ არის, მაგრამ გაგვიჭირდება (ისმის სროლის ხმა.). მე მგონია, დროა ზამოსკვარეჩიეს რაზმები ჩავრიოთ ბრძოლაში. ლატვიელები არ ჩანან.

ლენინი. ცოტა ხანიც დაველოდოთ, სულ ცოტა ხანი.

გორბუნოვი. (შემოდის) ვლადიმერ ილიჩ, სტუმარი გვეწვია. საკმაოდ მოულოდნელი სტუმარი: კოლეგაევი! იგი ხომ ცაკის წევრი გახლავთ, ამ საშვით შემოვიდა კრემლში, მეც თქვენსავით გავვოცდი, ის კი მეუბნება: მე ცაკის წევრი ვარ, მხოლოდ ყრილობას შეუძლია წამართვას წევრობის უფლება, ლენინს უნდა ველაპარაკოო.

ლენინი. ლენინსაო?! მაშ, ულტიმატუმს გვიყენებენ, იყოს ასე, შემოიყვანეთ. (გორბუნოვი გადის, შემოდის კოლეგაევი)

კოლეგაევი. მე მესმის თუ რაოდენი უაზრობაა ჩემი აქ მოსვლა, მაგრამ ახლა რევოლუციის ბედი წყდება.

ლენინი. (ცივად) გისმენთ.

კოლეგაევი. ვლადიმერ ილიჩ, დადგა რევოლუციის ტრაგიკული წუთები, უნდა შევჩერდეთ, ჩვენ ვღუპავთ რევოლუციას.

სვერდლოვი. და ამას ჩვენ გვეუბნებით?

კოლეგაევი. იმათაც იგივე ვუთხარი. არ შეიძლება ასე, უნდა შევთანხმდეთ, საერთო ენა უნდა გამოვნახოთ.

ლენინი. თქვენი ვერაფერი გავიგე, ეს თქვენი პარტიის წინადადებაა თუ...

კოლეგაევი. ვლადიმერ ილიჩ, მე აქ მოვედი, როგორც კერძო პირი, რომლისთვისაც საერთო საქმე ყველაზე ძვირფასია.

ლენინი. უკაცრავად ვარ, მაგრამ ახლა კერძო საუბრების დრო არა გვაქვს.

კოლეგაევი. თქვენ არა გაქვთ ასე ლაპარაკის უფლება, თქვენ უნდა დადგეთ პარტიულ უთანხმოებებზე მაღლა, იქნებ ამაზეც იყოს დამოკიდებული რუსეთის მომავალი. ხომ გახსოვთ, რობესპიერისა და დანტონის უთანხმოებით ნაპოლეონმა მოიგო. რა შეიძლება იყოს განხეთქილებაზე უარესი რევოლუციონერთა ბანაკში?

ლენინი. მოჩვენებითი ერთიანობაა! როგორ შეიძლება საერთო გქონდეს იმ ხალხთან, რომელიც ყოველ წუთს მზადაა კატასტროფის წინაშე დააყენოს რევოლუცია? ამხანაგო კოლეგაევ, გადაეცით თქვენს მეგობრებს, რომ გუშინ შემცირდა რუსეთში არსებულ პარტიათა რიცხვი... სწორედ მათი პარტიის ხარჯზე შემცირდა!

კოლეგაევი. მე უკვე გამოვედი იმ პარტიიდან.

ლენინი. საოცარი რამ არის რევოლუცია. როგორ დაუნდობლად ამხელს ყოველი არასწორი ტაქტიკის სიმწირეს, დანაშაულებრიობას. თქვენ ხომ მაგ ტაქტიკის შექმნის ერთ-ერთი მოთავე იყავით.

კოლეგაევი. ვინ იფიქრებდა, რომ ყველაფერი ასე დამთავრდებოდა!

ლენინი. თქვენ, თქვენ უნდა გეფიქრათ. ჭადრაკშიც კი რამდენიმე სვლით ადრე ამოიცნობენ, თუ რა შეიძლება მოჰყვეს ამა თუ იმ სვლას, პოლიტიკა კი ჭადრაკი არ არის, რომ წაგება მხოლოდ თავმოყვარეობის საკითხი იყოს. აქ საქმე სიცოცხლეს ეხება, არა საკუთარ, არამედ ადამიანთა სიცოცხლეს. აი, პოლიტიკოსის შეცდომის ფასი, ოდესმე გიფიქრიათ ამაზე? *(კოლეგაევი დუმს.)* მისმინეთ, იქნებ, თქვენებმა გაგანაწყენეს და ამიტომაც გამოიქეცით?..

კოლეგაევი. საკითხის ასე დასმა შეურაცხყოფას მაყენებს. როცა მთავრობის წევრი ვიყავი და თქვენი ხელმძღვანელობით ვმუშაობდი, ჩემს გასაცნობად საკმაო დრო გქონდათ.

ლენინი. თქვენ ყველანი გაიქეცით, თქვენ მთავრობის გაქცეული წევრი ხართ, ხოლო თუ უფრო უბრალოდ ვიტყვით — დეზერტირი! ყველანი პასუხისმგებლობისაგან გაქცეული დეზერტირები ხართ.

კოლეგაევი. ჩვენ არ გვინდოდა პასუხი გვეგო თქვენი პოლიტიკის გამო, რადგან არ ვიზიარებდით მას.

სვერდლოვი. მაგრამ თქვენ ხომ ოპოზიციაში იყავით და შეგეძლოთ გეკრიტიკებინეთ, არჩევანი კი ხალხისთვის მიგენდოთ. თქვენ გქონდათ ყველაფერი, რაზეც შეიძლება იოცნებოს ოპოზიციურმა პარტიამ — ორგანიზაცია, გაზეთი, ფული, მაგრამ ხალხის გული ვერ მოიგეთ და შეთქმულების გზას დაადექით. ლოიალური ოპოზიციის ნაცვლად — შეთქმულება! ამით თეთრგვარდიელთა და ათასი უგვანოს უბრალო პაიკად იქციეთ თავი.

კოლეგაევი. ეგ კი სიმართლეა!

ლენინი. რასაკვირველია! თქვენ თვითმკვლელები ხართ. თვითმკვლელთა ცენტრალური კომიტეტი. დარწმუნებული ვარ, ამ ავანტიურის გამო არა მარტო მუშათა და გლეხთა მეტი წილი, არამედ დიდძალი ინტელიგენციაც ჩამოგშორდებათ.

კოლეგაევი. დავეყრდნობით იმათ, ვინც არ ჩამოგვშორდება და შევქმნით ახალ პარტიას.

ლენინი. რომელ პარტიას?

კოლეგაევი. რევოლუციონერ კომუნისტთა პარტიას.

ლენინი. და კვლავ დაიწყებთ მტკიცებას, რომ მსოფლიო რევოლუციისათვის არ უნდა შეგვაჩეროს არავითარმა მსხვერპლმა, რაოდენ დიდძალიც არ უნდა იყოს იგი?

კოლეგაევი. დიდი მიზანი დიდ მსხვერპლს მოითხოვს, ვლადიმერ ილიჩ!

ლენინი. ჩემთვის არსებობს მხოლოდ ერთი უდიდესი მიზანი — ადამიანთა ბედნიერება. არ ვცნობ არავითარ აბსტრაქტულ მიზანს, მითუმეტეს, იმას, რაზეც თქვენ ლაპარაკობთ.

კოლეგაევი. ახლა პოლიტიკური კამათის დრო არ არის.

ლენინი. მითუმეტეს არ არის პოლიტიკური კომპრომისების დრო!

კოლეგაევი. ძალიან მწყინს, რომ ჩვენ ასე ფატალურად არ გვესმის ერთი მეორისა. ნახვამდის.

ლენინი. ნახვამდის. *(კოლეგაევი გადის)* კარგია, რომ ეწყინა, ესე იგი, ჩვენთან მოვა.

სვერდლოვი. უკვე გარბიან ხომალდიდან.

ლენინი. ხომალდიდან კი გარბიან, მაგრამ ჯერ რომ არ იძირება ეგ ხომალდი? რას უნდა ნიშნავდეს კოლეგაევის სტუმრობა? შემთხვევითობას თუ... ლატვიელები კიდევ არ ჩანან, დანიშევსკი მაინც რატომ არა ჩანს? ამდენი ხნის განმავლობაში ორჯერ მივიდოდა და მოვიდოდა კაცი... იაკობ მიხეილის ძევ, მივიდეთ კრემლის კედელთან... გადავხედოთ რა ხდება ქალაქში.

სვერდლოვი. გავიდეთ.

(სანთლებს ჩააქრობენ და გადიან)

03 საათი და 25 წუთი

კრემლის კედელი. შორიდან მოისმის დარაჯთა შეძახილები: „ვინ მოდის?!“ და პასუხი: „სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ლენინი“, შეძახილები და პასუხი თანდათან ახლოვდება. და აი გამოჩნდებიან: ლენინი, სვერდლოვი და ბონჩ-ბრუევიჩი. შეჩერდნენ, ქალაქს შესცქერიან. ისმის თოფისა და ტყვიამფრქვევების სროლის ხმა. კურანტების ზარი.

ბონჩ-ბრუევიჩი. აი, იქ, მდინარის გაღმა ესერების საგუშაგოა.

ლენინი. დანიშევსკი კი მაინც არა ჩანს.

მოისმის მორბენალი კაცის ფეხის ხმა. შემორბის გორბუნოვი.

გორბუნოვი. ნიკოლაევის სადგურის მუშებმა განაიარაღეს პიტერიდან მომავალი ესერთა რაზმები. დიდ თეატრში დაპატიმრებული ესერები საეჭვოდ ამოქმედდნენ.

ლენინი. ლაცისმა გაცნობათ?

გორბუნოვი. ხრუსტალევმა. ლაცისი პოპოვის შტაბში ჰყავთ დაპატიმრებული, ჩეკას ხელმძღვანელობა პეტერსმა იკისრა.

ლენინი. ძერჟინსკისა რა ისმის?

გორბუნოვი. არაფერი.

ლენინი. როგორც ჩანს, თეატრში მყოფი ესერები შეიარაღებულნი არიან. აცნობეთ, რომ განაიარაღონ. საგუშაგოებს შემოვივლით და მალე დავბრუნდებით *(გორბუნოვი გადის)* წავიდეთ ამხანაგებო. *(გადიან, კვლავ ისმის შეძახილები: „ვინ მოდის?“ და პასუხი „სახკომსაბჭოს თავმჯდომარე ლენინი“).*

03 საათი და 35 წუთი

ოთახი ახლა საპატიმრო საკნად გადაუკეთებიათ. ძერჟინსკი, ლაცისი, ბელენკი. აქვე არიან დარაჯები, მეზღვაურები და ჯარისკაცები. მეზღვაურები შემთვრალან, ჯარისკაცები ბანქოს თამაშობენ. ძერჟინსკი კუთხიდან კუთხეში დააბიჯებს.

მეზღვაური. ნუ წრიალებ, ამხანაგო ძერჟინსკი, რას დარბიხარ იქით-აქეთ, შენც ნერვებს იშლი და სხვასაც თვალებს უჭრელებ.

ულვაშებიანი. შეეშვი, რა გენაღვლება, იაროს *(ძერჟინსკი ლაცისის გვერდით დაჯდება).*

ძერჟინსკი. *(თავისთვის და ლაცისის გასაგონად).* როგორ მოხვდა ასეთი დემორალიზებული, ანარქიული ბუნების ხალხი ჩვენთან?

ლაცისი. პოპოვის ხელობაა. ის აგროვებდა ანარქისტ მეზღვაურებს. ტიპიური ბანდაა.

ძერჟინსკი. ჩემი ბრალია, ძალიან ვენდობოდი ალექსანდროვიჩს. ყველაფერში მეთანხმებოდა, ორპირობის ნიშან-წყალიც არ შემიმჩნევია და სწორედ ამან მომატყუა. პოპოვზე რომ საჩივარი შემოვიდოდა, საქმის გამორკვევას ალექსანდროვიჩს ვავალებდი. ახლაც ვერ შევრიგებივარ იმ აზრს, რომ ალექსანდროვიჩმა შეგნებულად გაგვყიდა, თუმცა, სინამდვილეს ვერსად გაექცევი და ორი აზრი არც შეიძლება არსებობდეს *(დაცვას გადახედა.).* ამათ ჩეკისტებთან რა საერთო აქვთ? ნამდვილი ბანდიტები არიან.

ლაცისი. ყველა ასეთი არ არის, ფელიქს ედმუნდის ძევ, უკვე შევამჩნიე, რომ ბევრი ჯარისკაცი სტიქიურად მიჰყვება მათ. სრული-

ად არ ესმით რა ხდება, არ ესმით რატომ იჭერენ ხალხს და ვის ჭირდება ყველაფერი ეს.

ძერჟინსკი. მიდით, მეზღვაურებს გამოელაპარაკეთ (ლაცისი მეზღვაურებთან მიდის). ამხანაგებო, როგორ მოხდა, რომ თქვენ საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ გამოხვედით? (ჯარისკაცები პირქუშად სდუმან).

ულვაშიანი ჯარისკაცი (ვეღარ მოითმინა) აბა, რა ვიცით, ამხანაგო ძერჟინსკი. გვიბრძანეს ასე ჰქენითო და ჩვენც ვასრულებთ.

ფარაჯიანი ჯარისკაცი. არა, ამხანაგო ძერჟინსკი, ჩვენ საბჭოების წინააღმდეგი როდი ვართ, თვითონ პოპოვმა გვითხრა საბჭოებისთვის ვიბრძვით, მაგრამ მირბახი არ გვინდაო. მირბახის დედაც ვატირე!

ძერჟინსკი. მერე რით დამთავრდა ყველაფერი? დააპატიმრეს საბჭოთა მთავრობის წევრები, მეხუთე ყრილობის დელეგატები, თქვენივე მოძმე, უბრალო მუშები, ეს არის საბჭოებისთვის ბრძოლა? მაგათ ომი უნდათ, მაგრამ შენ გინდა ომი?

ულვაშიანი ჯარისკაცი. გვეყოფა, ყელში ამოგვივიდა.

ძერჟინსკი. ჩვენც მაგისთვის ვიბრძვით.

ფარაჯიანი ჯარისკაცი. გვიბრძანეს და...

ძერჟინსკი. ვინ გიბრძანათ? პოპოვმა? თქვენი უფროსი ხომ მე ვარ?

ფარაჯიანი ჯარისკაცი. უფროსი თქვენა ხართ, მაგრამ...

ძერჟინსკი. მეზობელ ოთახში ვინ არის?

ფარაჯიანი ჯარისკაცი. ამხანაგი სმიდოვიჩი ზის იქ, ახლა მოიყვანეს.

ძერჟინსკი. (ხმადაბლა). რამენაირად აქ უნდა გადმოვიყვანოთ.

ულვაშიანი ჯარისკაცი. შევეცდებით, მეზღვაური გვიყურებს, ამხანაგო ძერჟინსკი, უნდა შევიგინო (ყვირის) მოკეტე-მეთქი გეუბნები, გაათავე, სად გგონია შენი თავი, ციხეში ხარ. (ხმაურით იღება კარი, კარის ზღურბლზე პოპოვი დგას, მის უკან ალექსანდროვიჩი).

მეზღვაური. წამოდექით! სმენა! თქვენ კი ამხანაგო ძერჟინსკი, მოათავეთ დაცვასთან ლაილაი! აი, თქვენი ადგილი და იჯექით ჩუმად!

პოპოვი. შენ რას უყურებ, შტერო, თვალი არ მოაცილო!

ძერჟინსკი. ასე რატომ გეშინიათ, პოპოვ, მე ხომ უიარაღო ვარ.

პოპოვი. ვიცით რა შვილიც ბრძანდებით (მეზღვაურს.) თავს წაგაცლით, იცოდეთ! ხოლო რაც შეეხება შიშს, მე თქვენი არ მეშინია, ფელიქს ედმუნდის ძევ! (ჯამბაზობს) ნება მომეცით მოგახსენოთ! ჩემი რაზმი მთლიანად უწევს კონტროლს მოსკოვსა და მის გარეუბნებს. ვინგლისკის რაზმი ჩვენ გვიერთდება, პორკოვსკის ყაზარმები უკვე ჩვენია, ლატვიელები შემოგვიერთდნენ. ამხანაგო ლაცის, მთელი ზამოსკვარეჩიე და მარტოვის პოლკი ჩვენთანაა, ვორონეჟიდან ორი ათასი დონელი კაზაკი ჩამოვიდა, აღმოსავლეთის ფრონტის მეთაური მურავიოვი ჩვენს მხარეს გადმოვიდა და მოსკოვისკენ დასძრა ჯარი ჩვენს დასახმარებლად. უკვე ექვსი ათასი კაცი გვყავს. მუშები დელეგაციებს გვიგზავნიან.

ძერჟინსკი. მაშ, რიღასი გეშიანით, პოპოვ, კაცის ფერი აღარ გადევთ.

პოპოვი. საშიში რა მაქვს, ლენინი და სვერდლოვი უკვე დავაპატიმრეთ.

ძერჟინსკი. სტყუით, პოპოვ!

პოპოვი. გინდათ დამიჯერეთ, გინდათ არა! (განზე გადგა).

ძერჟინსკი. (ალექსანდროვიჩი დაინახა) ეს თქვენა ხართ, ალექსანდროვიჩ? ასეთი გამყიდველობა როგორ ჩაიდინეთ? როგორ მჯეროდა თქვენი.

ალექსანდროვიჩი. მე სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრი ვარ მისი შექმნის დღიდან და სწორედ მისი დავალებით ვმოქმედებდი.

ძერჟინსკი. (შეყოვნების შემდეგ). თუ ასეა, ძლიერად გართმევთ ხელს, როგორც თქვენი პარტიის დისციპლინირებულ წევრს, ხოლო, როგორც ჩემს მოადგილეს, დახვრეტას მოგისჯით.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სახლი ტრეხსვიატიტელსკის მოსახვევში. ცენტრალური [illegible] შტაბი მუშაობს. ბრუნდებიან პოპოვი და ალექსანდროვიჩი.

პოპოვი. ვერაფერი გამიგია ძერჟინსკისა. მისთვის ყველაფერი დამთავრებულია და რისი იმედი აქვს? (საბლინს.) ტელეგრაფთან როგორაა საქმე?

კარელინი. საღამოს გაზეთებმა უნდა მოათავსონ ცნობა ახალი მთავრობის პირველი სხდომის თაობაზე, ეს სხდომა კი კრემლში უნდა შესდგეს.

პოპოვი. დილას კრემლი ჩვენს ხელთ იქნება, ეს რევოლუციონერის სიტყვაა.

ალექსანდროვიჩი. ვაგვიანებთ, ახლავე უნდა შევუტიოთ, ამაღამვე.

პოპოვი. ნუ ღელავ, დილას ყველაფერი რიგზე იქნება.

ალექსანდროვიჩი. გათენებამდე დიდი დროა, შეიძლება დამხმარე ძალაც გამოუჩნდეთ.

საბლინი. საიდან მოვა დამხმარე ძალა. ლატვიელებთან ჩვენები წავიდნენ, ბრძოლას თუ მოინდომებენ, უსათუოდ ჩვენს მხარეს იბრძოლებენ, ჩვენ ხომ სამშობლო უნდა დავუბრუნოთ მათ.

ალექსანდროვიჩი. მე არ ვიცი საიდან მოვა დამხმარე ძალა, მაგრამ ის ვიცი, თუ როგორი კაცია ლენინი.

კარელინი. მოწოდებით უნდა მივმართოთ.

ალექსანდროვიჩი. ვის სჭირდება ეგ სიტყვები? ახლა ქვემეხების დროა. ქარხნების საყვირების ხმა არ გესმით?

პროშიანი. ბოლოსდაბოლოს, ორი საათი არაფერს არ წყვეტს.

ალექსანდროვიჩი. შეიძლება ამ ორმა საათმა გადაწყვიტოს ყველაფერი. ნუთუ არ გესმით ქალაქში რა ხდება? (კამკოვს) უთხარი, ყველაფერი უთხარი.

კამკოვი. ბოლშევიკები ყოველ რაიონში ინტენსიურად აგროვებენ მუშათა რაზმებს, ჯერჯერობით ცუდად არიან შეიარაღებულნი, მაგრამ დილით სერიოზულ, ანგარიშგასაწევ ძალად მოგვევლინებიან.

საბლინი. სისულელეა! ქარხნების საუკეთესო კადრები ფრონტზე წავიდნენ. ქალაქში მოხუცები, ქალები და ბავშვები დარჩნენ. მათი გვეშინოდეს?

ალექსანდროვიჩი. (ყვირის). ნაადრევად ზეიმობთ გამარჯვებას!

პოპოვი. რა მოგივიდა, ძერჟინსკიმ შეგაშინა?

კამკოვი. შეწყვიტეთ ეგ ღრიალი (ალექსანდროვიჩს.) როგორ მოიქცეთ?

ალექსანდროვიჩი. (კამკოვს). ახლავე დავარტყათ კრემლს.

პოპოვი. ვინ არის აქ ხელმძღვანელი — შენ თუ მე?

ალექსანდროვიჩი. მუშები საბრძოლო რაზმებს ქმნიან!

კარელინი. მუშებს უნდა ავუხსნათ, რომ ძერჟინსკისა და ბოლშევიკების დაპატიმრება დროებითი ღონისძიებაა, როგორც კი ყველაფერი დამთავრდება, გავანთავისუფლებთ.

ჩერეპანოვი. ეს კარგ გავლენას მოახდენს მუშებზე და უმალ დაიშლებიან.

კარელინი. (ჩერეპანოვს მუშებისადმი მიმართვის ტექსტის მონახაზი გაუწოდა). წერე: „ამხანაგო მუშებო“.

ალექსანდროვიჩი. (ისტერიულად). კიდევ ქაღალდები! (ფურცელი დახია) მე თვითონ გავუძღვები ჯარს.

ტელეფონის ზარი. ყველა შიშით მიაჩერდა ტელეფონს, არავინ ადგილიდან არ იძვრის.

პოპოვი. (მივიდა, ყურმილი აიღო). გისმენთ, პოპოვი ვარ... კარგია... კარგია... ძალიან კარგი (ოთახში შეკრებილთ) მარტოვის პოლკი მთლიანად ჩვენს მხარეს გადმოვიდა.

საბლინი. სემიონოვი იქ არის!

პოპოვი. ავტომობილი გამოგზავნონ, მთელ პოლკს კონსერვებს და ჩექმებს დავურიგებთ. სწორედ ჩვენა ვართ საბჭოთა ხელისუფლება. დაპირდი, ყველაფერს დაპირდი! თუ გინდა, ოქროს კოშკებსაც დაპირდი, ჯერ გავიმარჯვოთ და მერე მოველაპარაკებით, ველოდები. (ყურმილი დადო.) ამხანაგებო, დაიცავით სიმშვიდე, ყველაფერი ისე მიდის, როგორც ჩვენ დავგეგმეთ. დილაადრიან სამხედრო ხელოვნების უმაღლეს დონეზე გვექნება შეტევა. რევოლუ-

ციონერი კაცის სიტყვას გაძლევთ, რომ დღის 12 საათზე კრემლში მთავრობის პირველ სხდომას ჩავატარებთ. ოთხ საათზე საარტილერიო მზადებას ვიწყებთ.

03 საათი და 50 წუთი

დიდი თეატრის სცენა. პრეზიდიუმში დაპატიმრებული ესერები არიან. სპირიდონოვამ საათი ამოიღო, წამოდგა, დარბაზში და სცენაზე „ვარშავიანკამ" იქუხა, სადღაც კულისებში ვიღაცამ თოფი გაისროლა, გაოგნებული ესერები გაჩუმდებიან.

ხრუსტალევი. (შემოდის სცენაზე). მოქალაქე ესერებო! სრულიად რუსეთის საგანგებო კომისიის განკარგულებით ერთი საათის განმავლობაში თეატრის ფოიეში უნდა ჩააბაროთ მთელი თქვენი იარაღი. ის, რაც თქვენ გინდოდათ, არ გამოვიდა: ამიტომ იარაღი არაფრად გჭირდებათ. ის პირები, რომლებსაც ერთი საათის შემდეგ იარაღი აღმოაჩნდებათ, გასამართლებული იქნებიან რევოლუციური კანონის მთელი სიმკაცრით.

სპირიდონოვა. გადაეცით ლენინსა და სვერდლოვს, რომ მე მაგ კომედიაში არ ვითამაშებ. არცერთ პარტიას არა აქვს მეორე პარტიის გასამართლების უფლება.

ხრუსტალევი. თქვენ გაგასამართლებთ რევოლუციური რუსეთი და ამ გასამართლებას დადებითად შეაფასებს ისტორია.

სპირიდონოვა. ვერავითარი ტანჯვა-წამება და რეპრესიები ვერ შეგვაჩერებს ჩვენ, არაფრად ჩავაგდებთ თქვენს ხიშტებს, სახრჩობელებს, დახვრეტებს და ჩვენს მიზანს მაინც მივაღწევთ.

გოლუბოვსკი. თქვენს საძაგელ მოთხოვნას იარაღის ჩაბარების თაობაზე ჩვენ უარით ვპასუხობთ.

ხრუსტალევმა ნიშანი მისცა და სცენა შეიარაღებული მუშებით აივსო.

ხრუსტალევი. გთხოვთ დაჰყაროთ იარაღი! (პაუზა. ყველანი დუმან. ბოლოს სპირიდონოვამ ამოიღო რევოლვერი და მაგიდაზე დააგდო). გთხოვთ კიდევ ერთხელ მიბაძოთ მოქალაქე სპირიდონოვას მაგალითს და ჩაგვაბაროთ იარაღი (ყოველი ესერი უახლოვდება მაგიდას და ყრის იარაღს.) მოქალაქე სპირიდონოვას გარდა ყველას ვთხოვ გავიდეს თეატრის კომენდატურაში. თუ ვინმეს იარაღი შეგრჩათ, თავს გაუფრთხილდით, გახსოვდეთ, რომ ზემოდან (ლოჟებზე მიუთითა) ტყვიამფრქვევები გიმზერენ.

ყველანი გაჰყავთ. დარბაზში დარჩნენ სპირიდონოვა და დარაჯი. უცებ სადღაც შორს საარტილერიო ზალპი გაისმა.

სპირიდონოვა. (დარბაზს.) ჩვენები ისვრიან, ამხანაგებო, ჩვენ ჯერ კიდევ არ გვითქვამს ჩვენი უკანასკნელი სიტყვა. ჩვენ გავიმარჯვებთ, გაუძელით ამხანაგებო! ჩვენ გავიმარჯვებთ.

04 საათი და 10 წუთი

ლენინის კაბინეტი კრემლში. სადღაც ახლოს აფეთქებების ხმა ისმის. ლენინი და სვერდლოვი ფანჯარასთან დგანან, რიჟრაჟი, კაბინეტს კვლავ სანთლები ანათებენ.

სვერდლოვი. (აღელვებული). არტილერია ისვრის, კრემლს ურტყამენ.

ლენინი. ესვრიან, მაგრამ ვერ ახვედრებენ. პროლეტარიატის დამხობა მოინდომეს, სროლა კი ვერ უსწავლიათ. (სროლა შეწყდა)

სვერდლოვი. პოლიტიკური კრიზისები და მდგომარეობათა სწრაფი ცვალებადობა არ გვაკლია. დღეს ისეა, როგორც გუშინ იყო, ხვალ იქნება ისე, როგორც დღეს არის.

ლენინი. მაგრამ გუშინ მემარცხენე კომუნისტთა მემარცხენე ფრაზებმა ლამის კატასტროფის წინაშე დაგვაყენეს, დღეს კი მემარცხენე ესერთა მემარცხენე ფრაზები ბელოგვარდეიშჩინად მოგვევლინა. ძალიან ძვირი ხომ არ გვიჯდება ეს მემარცხენე ფრაზები?

ბონჩ-ბრუევიჩი. (შემოდის სწრაფი ნაბიჯებით). დიდ თეატრში მყოფი მემარცხენე ესერები განიარაღებულნი არიან.

ლენინი. მაშ, იარაღი ჰქონდათ!

ბონჩ-ბრუევიჩი. ჰქონდათ, ზოგიერთი ამხანაგის იზოლირება გახდა აუცილებელი.

სვერდლოვი. დანარჩენებს ახალი გაზეთები გავუგზავნოთ, იქნებ ჭკუა ისწავლონ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. რა საშინელი დღეა... ჯერაც ვერ მოვსულვარ გონს... ისინი ხომ ჩვენი ამხანაგები იყვნენ... მხარდამხარ ვიბრძოდით... გახსოვთ, პროშიანი ჯერ კიდევ სტუდენტი იყო, ოდესის ციხის აფეთქება რომ უნდოდა. რამდენი წელი გაატარა კატორღაში, კარცერშიც იჯდა... თებერვლის რევოლუციის მერე ომის საწინააღმდეგო პროპაგანდას ეწეოდა და კერენსკის ბრძანებით კვლავ ჩასვეს, ჩვენთვის ყველაზე მახლობელი ალბათ, სპირიდონოვა იყო... კამკოვი, კარელინი, ახლა კი კრემლს ესვრიან და ჩვენ ვალდებულნი ვართ სროლითვე ვუპასუხოთ.

ლენინი. რა გაეწყობა, ვლადიმერ დიმიტრის ძევ, ჩვენ წინააღმდეგი ვართ ყოველგვარი ძალადობისა, მაგრამ დღეს... სხვა გზა არა გვაქვს. უფრო ძლიერ უნდა დავარტყათ... რევოლუციის საქმე ჩვენს გრძნობებზე მაღლა დგას...

პოდვოისკი. (შემოდის დანიშევსკისთან ერთად). ლატვიელები ქალაქში შემოდიან, ვლადიმერ ილიჩ.

ლენინი. შესანიშნავია! (დანიშევსკის.) რატომ დაგაგვიანდათ? ალბათ, დიდი აგიტაცია დაგჭირდათ.

დანიშევსკი. არა, ვლადიმერ ილიჩ. ბანაკში თითქმის არავინ იყო, დღესასწაული ჰქონდათ.

ლენინი. თავს როგორ გრძნობენ ლატვიელები?

დანიშევსკი. შესანიშნავად. ვლადიმერ ილიჩ!

ლენინი. როგორ გუნებაზე არიან?

დანიშევსკი. ოდნავადაც კი არ ეეჭვებათ, რომ სწორ გზაზე დგანან.

ლენინი. ეს ჩვენთვის ყველაზე დიდი საჩუქარია. მაშ, მაინც გამოაღწიეთ!

დანიშევსკი. გამოვაღწიე.

ლენინი. იქით გასვლაც ძნელი იქნებოდა, ალბათ.

დანიშევსკი. იქითაც ძნელი იყო და აქეთაც.

ლენინი. ყოჩაღ!

სვერდლოვი. ვლადიმერ ილიჩ, მე ლატვიელებთან წავალ, წამოდით, ამხანაგო დანიშევსკი! (გადის დანიშევსკისთან ერთად)

ლენინი. ამხანაგო პოდვოისკი, რას აპირებთ? როგორ იმოქმედებთ?

პოდვოისკი. ახლა ჩვენს განკარგულებაშია 720 ხიშტი, 12 სამდიუმიანი ქვემეხი, ოთხი ჯავშნოსანი, ორმოცი ტყვიამფრქვევი და 72 კაცისაგან შემდგარი ცხენოსან მზვერავთა რაზმი. ამას დავუმატოთ მუშათა რაზმები, რომლებსაც ვერაფრით ვერ ვაკავებ, ერთი სული აქვთ, სანამ მტერს ეკვეთებიან. მოწინააღმდეგე გაცილებით მეტ ძალებს ფლობს. ასეთია ობიექტური სურათი. აქედან გამომდინარე გადავწყვიტეთ, რომ ჩვენი ძალები გავანაწილოთ ქრისტე მხსნელის ტაძრის რაიონში, სტრასტნი მოედანთან, ხოლო რეზერვი კი — არბატზე. ნახევარ საათში შეტევას დავიწყებთ. ორი მხრიდან დავარტყამთ — „ა" წრეზე პოკროვკის მიმართულებით. ამავე დროს, ძლიერ საარტილერიო ცეცხლს დავუშენთ ესერთა შტაბს.

ლენინი. ჯერჯერობით საარტილერიო ცეცხლისგან თავი შეიკავეთ, იქნებ არ დაგვჭირდეს. დანებება შესთავაზეთ. მიეცით ვადა 20 წუთი.

პოდვოისკი. ასე მოვიქცევით.

ლენინი. წარმატებას გისურვებთ. ნიკოლოზ ილიას ძევ! (პოდვოისკი გადის, მოქანცული ლენინი სავარძელში ჩაეშვა) ვლადიმერ დიმიტრის ძევ, მთელი დღე-ღამეა არაფერი გვიჭამია, არ მოგშივდათ?

ბონჩ-ბრუევიჩი. შიმშილით ლამის გული წამივიდეს.

ლენინი. მეც ასე ვარ.

ბონჩ-ბრუევიჩი. ერთი ქილა კონსერვი მაქვს.

ლენინი. რაღას უყურებთ, მოიტანეთ. (ბონჩ-ბრუევიჩი გადის. კაბინეტში შუქი აინთო, ლენინი ამას ვერც ამჩნევს, დარეკა ტელეფონმა. ვერც ეს შეამჩნია ლენინმა, მაგრამ აი, გამოფხიზლდა და ყურმილს მივარდა).
მესმის, მესმის, ამხანაგო ნიკოლაევ. თქვენ ჩვენი გამარჯვების მეორე მახარობელი, არა, მესამე მერცხალი ხართ, მადლობელი ვარ! ჩართეთ ყველა ტელეფონი ჩვენი სიის მიხედვით. (კრემლის ეზოში კვლავ აფეთქების ხმა ისმის. ტელეფონის ზარი. ლენინმა ყურმილი აიღო) ამხანაგი პოდვოისკი ხართ? დიახ, ისვრიან, რა გაეწყობა — ესერებმა თვითონ ირჩიეს ასეთი გამოსავალი.

16 საათი და 40 წუთი

დიდი თეატრის სცენა. სცენაზე არავინაა სპირიდონოვასა და დარაჯის გარდა. ისინი მარჯვენა პორტალთან დგანან.

სპირიდონოვა. ამხანაგო ჯარისკაცო!

დარაჯი. გთხოვთ, ნუ მელაპარაკებით, არ შეიძლება!

სპირიდონოვა. ფიქრი? ფიქრიც აკრძალულია?

დარაჯი. დაჯექი.

სპირიდონოვა. სულაც არა მშურს შენი, ამხანაგო ჯარისკაცო, რევოლუციაში იმიტომ მონაწილეობდით, რომ რევოლუციონერის დარაჯად ქცეულიყავით?

დარაჯი. მთელი საათია ერთსა და იმავეს გაიძახი.

სპირიდონოვა. არა, არა, მე განა თქვენა გდებთ ბრალს, მესმის, — თქვენ არაფერ შუაში ხართ, გიბრძანეს... იცით რა... ალექსანდროვსკის ცენტრალში რომ ვიჯექი, ზედამხედველი მეუბნებოდა, თუ მიბრძანეს, საკუთარ მშობელსაც კი ჩავსვამ ამ ჯურღმულშიო. თქვენ როგორ მოიქცეოდით, ამხანაგო ჯარისკაცო, თუ გიბრძანებდნენ, საკუთარ დედასაც ჩასვამდით ციხეში?

დარაჯი. შემეშვი, რას გადამეკიდე, აღარ შემიძლია მეტი!

სპირიდონოვა. შენს მაგიერ მე მრცხვენია. სადაური ხარ?

დარაჯი. ტამბოველი.

სპირიდონოვა. ტამბოველი? მეც ხომ იქაური ვარ. მაშ, თანამემამულენი ვყოფილვართ და ეგ არის! ჩვიდმეტში რომ ციმბირიდან დავბრუნდი, ჩვენი თანამემამულენი მიტინგებსა და კრებებზე მეუბნებოდნენ ჩვენი მშობელი დედა და მფარველი შენა ხარო, შენც ადექი და სოფელში შენიანებს მისწერე თქვენს მფარველსა და მშობელზე თოფი მქონდა მიშვერილი-თქო.

დარაჯი. დამნაშავე თუ ხარ?

სპირიდონოვა. მართალი ხარ, დამნაშავე ვარ, რადგან შენნაირ ყეყეჩებს შევწირე სიცოცხლე, დამნაშავე ვარ, რომ რუსეთის არცერთი ციხე არ დამრჩენია, დამნაშავე ვარ, რადგან ჩემი ახალგაზრდობა შენთვის ჩავალპე ციხეში, დამნაშავე ვარ, რადგან ოქტომბერში ბოლშევიკებთან ერთად ვიბრძოდი რევოლუციისათვის. დამნაშავე ვარ, დამნაშავე!

დარაჯი. ეგ ყველაფერი ვიცი.

სპირიდონოვა. სროლის ხმა გესმის? იცი ვისახარებს ეს სროლა? ვილჰელმსა და კაპიტალისტებს ახარებს, რადგან იციან — როცა რევოლუციონერები ერთმანეთს ესვრიან, ეს რევოლუციის დასასრულია. მე და შენ აქედან გავალთ, გავალთ არა იმიტომ, რომ სროლა გაგრძელდეს, არამედ იმიტომ, რომ ძმები შევარიგოთ. შენ თუ დამეხმარები, მე შევწყვეტ ძმათა სისხლისღვრას. ჩვენ ყველას ერთი მტერი გვყავს, ერთი ნამდვილი მტერი, რომელსაც ერთად უნდა ვებრძოლოთ. ეს არის საერთაშორისო კაპიტალიზმი. სწორედ იმას უნდა ვებრძოლოთ და არა ერთმანეთს.

დარაჯი. არა, არ გამოვა ეგ ამბავი. ერთი-ორი შენი ვაჟბატონი ესერი რომ დაეცეს, ეგ არაფერია, მაგრამ ომი რომ დაიწყოს, მილიონები გაწყდება. მილიონები!

სპირიდონოვა. იცი, რას გეტყვი? აი, ახლა მე გასასვლელისკენ წავალ. შენ თოფს არც შეარხევ. გესმის? თოფს არ შეარხევ!

დარაჯი. შეჩერდი, ქრისტე ღმერთს გაფიცებ. შეჩერდი. გესვრი!

სპირიდონოვა. ვერა, ვერ მესვრი!

დარაჯი. შეჩერდი-მეთქი. გესვრი.

სპირიდონოვა. ვერ მესვრი. (მიდის დარაჯისაკენ, საპირისპირო მხრიდან შემოდიან ძერჟინსკი, ხრუსტალევი და ბელენკი. სპირიდონოვა და დარაჯი მათ ვერ ამჩნევენ. სპირიდონოვა დარაჯისაკენ მიემართება)

დარაჯი. გესვრი.

სპირიდონოვა. მესროლე, მესროლე! ესროლე რევოლუციას!

ძერჟინსკი. გამარჯობათ, მარია ალექსანდრეს ასულო.

დარაჯი. (გახარებული). ფელიქს ედმუნდის ძევ, ამხანაგო ძერჟინსკი, გადამიყვანეთ, თუ გწამთ ღმერთი, ამ ქალს მომაცილეთ! გამიშამა, სული ამომხადა. მე უწიგნური კაცი ვარ, მაგის კითხვებს როგორ ვუპასუხო.

ძერჟინსკი. გავითვალისწინებთ თქვენს თხოვნას, ამხანაგო დარაჯო, მაგრამ თქვენ კი არ გადაგიყვანთ, არამედ სპირიდონოვას. მარია ალექსანდრეს ასულო, მე მესმის, ჩემი გამოჩენა არცთუ ძლიერ სასიამოვნოა თქვენთვის.

სპირიდონოვა. რატომაც არა, პირიქით — მოხარულიცა ვარ, სალსა და უვნებელს რომ გხედავთ. ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმას, რომ ბოლშევიკები ცილს გვწამებდნენ, თითქოს ჩვენებმა უკვე ბოლო მოგიღეს. ტყუილს მოკლე ფეხები აქვს.

ძერჟინსკი. ტყუილად ირჯებით, მარია ალექსანდრეს ასულო, დარაჯივით უწიგნური როდი ვარ, ვერ გიპასუხოთ (ხრუსტალევი, სვერდლოვი, ძერჟინსკი სპირიდონოვას ათვალიერებენ/ ბარათს წერს). ჩვენმა ასალიზმა საუკეთესო რეზულტატი მოგვცა. თქვენმა დაცვამ არა მარტო გაგვანთავისუფლა მე და ჩემი ამხანაგები, არამედ თვითონაც ჩვენთან წამოვიდნენ.

სვერდლოვი. და ეს მხოლოდ აგიტატორის პირადი თვისებების გამო არ მომხდარა.

სპირიდონოვა. გამარჯვებას ზეიმობთ?

ძერჟინსკი. ამბოხება ერთ დღეში ჩავაქრეთ, ზუსტად ისე, როგორც დაგპირდით (ბარათი ხრუსტალევს მიაწოდა) კრემლში წაიყვანეთ მალკოვთან! (ხრუსტალევი და ბელენკი სპირიდონოვასთან მიდიან)

სპირიდონოვა. მაგრამ იმას ნუ დაივიწყებთ, ფელიქს ედმუნდის ძევ, რომ დამარცხებულნი ძილს უფრთხობენ გამარჯვებულებს.

ძერჟინსკი. უძილო ღამეებს მიჩვეული ვარ.

(ჩეკისტებს სპირიდონოვა გაჰყავთ)

სვერდლოვი. (მიმავალ სპირიდონოვას შესცქერის). რა კარგად დაიწყო და როგორ დაამთავრა... (მიდის ძერჟინსკისთან, მოეხვევა.) გამარჯობა, პატიმარო!

ძერჟინსკი. გამარჯობა, იაკობ!

სვერდლოვი. ძალიან კი შეგვაშინე.

ძერჟინსკი. მოსაწევი მომეცი. ერთი რამ ვერ გამიგია — რატომ არ დამხვრიტეს?

სვერდლოვი. იმიტომ, რომ აქ სპირიდონოვა და მისი კომპანია იჯდა. ილიჩმა მოიფიქრა ეს.

ძერჟინსკი. (ცხარედ). იცი რა, ძალიან მწყინს, რომ არ დამხვრიტეს! წარმოგიდგენია, როგორ მოიჭრიდნენ თავს ხალხის თვალში?

სვერდლოვი. ეს შენს დაუხვრეტავადაც მოხდა, დაწყნარდი, ფელიქს, დაწყნარდი.

ძერჟინსკი. ილიჩი სად არის?

სვერდლოვი. ვერსად ვიპოვნე, ამბობენ, სოკოლნიკში წავიდაო.

ძერჟინსკი. წავიდეთ სოკოლნიკში?

სვერდლოვი. წავიდეთ (მიმოიხედა). თითქოს ყველაფერი დამთავრდა, ხვალ მეხუთე ყრილობის რიგითი სხდომა გვექნება. ამხანაგებო, ჩააქრეთ შუქი!

08 საათი და 00 წუთი

სოკოლნიკის ბაღი. ლენინი მარტო დგას, ხარბად ისუნთქავს ჰაერს, ეხება ხეთა ტოტებს, თავისკენ სწევს მათ. ირგვლივ ტყეა. სუნიც ტყისა დგას და ხმაურიც ტყისებურია. ვლადიმერ ილიჩმა ხელები ჯიბეებში ჩაიწყო, ხან ტერფზე შედგება, ხან ქუსლებზე. ასე ქანაობს ერთხანს. უცებ გუგულმა დაიწყო გალობა. ლენინმა ზევით აიხედა. „გუ-გუ“, „გუ-გუ“ — მოისმის გუგულის ხმა.

ლენინი. (თითებზე ითვლის) ერთი, ორი, სამი... რვა, ცხრა, თორმეტი, ცხრამეტი, ოცდაერთი... (იცინის, ბედნიერი კაცის სიცილით) ეს მეტისმეტია, ეს უკვე ფანტასტიკაა!. ასე აღარ შეიძლება, არავინ დაიჯერებს. (ხელი აუქნია, ავანსცენაზე გამოვიდა, ფიქრიანად მიმართავს თავისთავს და გვეუბნება ჩვენ) ხალხს არ უნდა ომი და არც შეუძლია... არ შეუძლია... მაგრამ რომც შეგვეძლოს, ძალაც რომ შეგვწევდეს? არ გვინდა ომი! ...ერთი მშვიდობიანი დღე გაცილებით მეტს მისცემს სოციალიზმის მშენებლობას, ვიდრე ომის ათი დღე, ათი, თუნდაც გამარჯვებით უზრუნველყოფილი დღე. („გუ-გუ“, „გუ-გუ“, „გუ-გუ“).

ფარდა ეშვება.

1973 წელი.

ეროვნული ბიბლიოთეკა